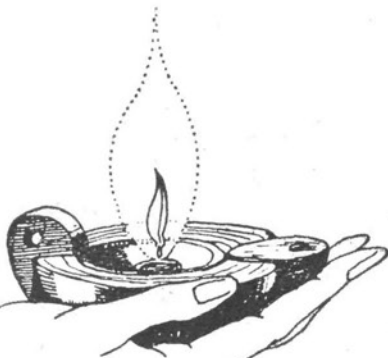

Poštnina plačana v gotovini.

4

1934
ŽENSKI
LIST.

VIGREO

VIGRED, ženski list z Modno in Krojno ter Vzorčno prilogo. — Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša Din 25.—, z mesečno prilogo Din 50.—. Če se naroči 20 izvodov (brez priloge) pod enim naslovom, le Din 20.—, za inozemstvo Din 32.—, s prilogo Din 64.— Izdaja konzorcij Vigredi (Vida Masič) v Ljubljani, Masarykova cesta, 12. Uredništvo (odgovorna urednica Zora Poženel) in upravnništvo Masarykova cesta, 12, palača Vzajemne zavarovalnice. Tiska Misijonska tiskarna v Grobljah, za tiskarno odgovarja Jožef Godina C.M.— Telefonska štev. 3519.

Sklep uredništva 10. prejšnjega meseca. Rokopisov uredništvo ne vrača, nenaprosenih prispevkov ne honorira.

Rokopisi in vsi dopisi, ki se tičejo vsebine Vigredi, naj se naslove na uredništvo, vsi dopisi glede naročil, reklamacij in naročnine pa na upravnništvo Vigredi, Masarykova c. 12, Ljubljana.

V S E B I N A

Bela srca. (Lojze Županov). — Pomlad. (Ana Galetova). — Pomlad in velika noč v tujini. (Francka Zupančič). — Vstajenje (slika). — Naše orožje v boju življenja. (F. Zupančič). — Kar dan za dnem in že povsod. (Ana Galetova). — Dklica. (Evica). — Kdo še. (Mara Stepanova). — Beseda samo. (Ljubinica.) — Bolečina. (Ana Galetova). — Hiša v Grapi. (Venceslav Winkler). — Dorica, božji otrok. (Stanko Cajnkar). — Velikonočni običaji (slika). — Žena in delo. Dvojno zaslužkarstvo. (R. Smersu). Vprašanja in odgovori. Po svetu. — Kolodvorski misijon. Pismo iz Skoplja. — Po ženskem svetu. — Iz naših krogov. — V Rožnem domu. Njuna sobica. (Francka Gruden). — Gospodinjstvo. Vprašanja iz gospodinjstva. Kuhinja. Vprašanja iz zdravstva. Delo na vrtu. Nasveti za hišo in dom. — Za danes ali jutri. O negi zob. Kako naj peremo vezenine? Koliko naj solimo naše jedi? — Na ovoju: Dobre knjige.

Vse one, ki so prejeli 1., 2. 3. in 4. številko, pa ne mislijo ostati naročniki, vljudno prosimo da vrnejo list.

VIGRED

LETO XII. ~ LJUBLJANA, 1. APRILA 1934. ~ ŠTEV. 4.

Lojze Županov:

BELA SRCA.

Povest učiteljice Majde.

5. Pričakovanje.

(Nadaljevanje.)

Vsa vas Brezovnik, kjer je učiteljevala Majda, je bila v prazničnem pričakovanju. Voglarji trinajstih vasi so vedeli, da se bo pod oknom prenekatero vedro izpilo, saj ste obe hiši, Miholjeva in Šumčeva, gruntarski! Šeme so si skrivaj prirejale obleke za polnočen obisk, darovniki so pripravljali denar za nevesto in ženina; tovarišice Tončkine so pletle vence, a Tonetovi prijatelji so nabirali smodnik po vasi, zakaj tisti dan, ko bo Tone odhajal k fari kot fant in se vračal na dom kot mož, bodo možnarji stresali Vanji vrh. Nemir se je točil po Miholjevi in Šumčevi hiši, nemir po Tončkinem in Tonetovem srcu. Saj je bila vendar Tončka vase zagrenjeno dekle, ki je do danes iskalo zaslombe in ljubezni le pri materi, poslej pa ji bo mož ono oporišče, na katero se bo naslonila in se mu izpovedala v težkih dneh. Ali bo znal biti dober, ali jo bo razumel v njenih ženskih bridkostih, ali bosta znala voditi družino, kot sta jo znala njen oče in mati? Do smrti ostane križ, ki ga jima bo župnik s štolo zavezali; v nebesa in peklo bo segla beseda: da! pa najsi bi se dvignila moževa pest nad njeno srečo še s tako silo! Dekliški dnevi beže kot jek zvona čez dobrovo. Sen njenega življenja se bliža; a čim bliže je, tem večji nemir se budi.

Da bi se že vse to končalo! je mislil Tone. To pripravljanje, lajanje starih bab in končno cerkev, da bi že bilo pri kraju! Saj nimam miru že dva meseca ne podnevi ne ponoči!

Ženske pa so klale kokoši, koštrune, gosi, pekle pogače, prinašale iz kašče prekajene gnjati, pometale dvorišča, možakarji so točili vino v poseben sod za tiste dni, kupovali govedino, ubijali teleta ter pohajkovali po tnalu.

Učiteljica Majda pa je sleherni dan tiho odhajala v šolo in se tiho vračala. Njene misli so bile daleč od svatbenih priprav. V samotni vaškega življenja se je oklenila Ankinega pripovedovanja o Tinetu. Nikoli si ni ničesar želela s tolikim nemirom kakor Tinetovega prihoda. Pa brez posebnih misli. Zdelo se ji je pač, da bi ga mogla ona edina razumeti. In morebiti tudi on edini njo. Nič več. V toplem razumevanju se bosta pogovorila o teži življenja, o človekovem smotru, o samotnosti človeka, ki tiplje za svojo srečo, a ne ve, kje je skrita. Vprašanja bodo vrela in odgovori. Zdi se, da bo vse počasi in življenjsko zrelo odgovarjal. Mar ni šel skozi vse razpoke mladega življenja, skozi vse bridkosti razočaranj, a zdaj se preriva brez ljubezni in denarja skozi zagrebške ulice v vseučilišni hram. Sam kot smokvino drevo, ki ga je Kristus preklel.

»Tine, Tine, pridi, tako hrepeneče te čakam.«

Ni se razumela, odkod tolik nemir za človekom, ki ga še videla ni. In vendar, mar ni prestrašno, da se že nad leto dni grize človek, ki mu je domačija kot mati na srce prirastla, a ne more k njej. Mar ni vnebovpijoče, kar je pravil Anki Škalov Jože, ki je s Tinetom odhajal, kako je takrat bilo: sklonjen v gube je odhajal z doma, pač kot izgnanec. Vrh klanca se je še enkrat ozrl na domačo vas, na vso bridkost in prokletstvo, potem se je naglo okrenil in potisnil klobuk na oči. Zastor je padel. Njemu pa je zašepal korak, iz oči se mu je izvila samotna solza. Bil je mahoma star . . .

Tine, Tine!

»Anka, ali bo zares prišel? Komaj verjamem.«

»Prišel bo, a se nič ne veselim. Saj ni več naš. V njem je nemir, ki ga ne potolaži ne knjiga ne veliko mesto ne dom. Mrk bo njegov obraz kot ob slovesu. In krivi smo mi, ker ga nismo razumeli ob svojem času. Zdaj pa je zaprt in nihče ga več ne bo ozdravil.«

»Nihče, Anka?«

»Nihče. Če ti danes po resnici povem, česar pa nihče ne ve razen mame in mene, se je Tine že dvakrat sredi noči prikradel domov in zopet sredi noči ga je odneslo v mesto. Koliko sva z mamom poskušali, da bi ga zjasnili. Smeha ni več na njegov obraz. Ko da je iz kamna. Tudi ne ostane več kot za dan, dokler se ne zvečeri. Nekoč je hodil med njive, v trtje, ljubil je polja in loze, vse, kar je prostrano. Zdaj se nikoli več ne ogleda v naš grunt. V gorenji hiši čepi in se ne premakne, dokler ne gre znova na vlak. Nimam več brata. Umrl je oni dan, ko je zapustil črno hišo . . .«

»Ubožec!«

Majda ni bila več sama. Tine je hodil z njo v šolo, po stezah, k maši. Ni je več pustil same. V šoli je pravila otrokom zgodbo o človeku, ki je neizrečeno ljubil dom, a ni smel vanj. Taval je po svetu brez sreče in pokoja. Bolan je bil od hrepenenja. Takrat se je odpravil. Po kolenih je drsal kot spokornik čez kamenje in trnje, dokler ni pritaval do vrha gore, zazrl se je spodaj v svoj ljubljeni dom in izdihnil . . .

»Tine, dušo ti bom dala, če ti bo pomogla, da boš zdrav. Samo enkrat se naj zagledam v tvoje oči, v tvoj molk, da bom vedela, za čem mreš.«

Še nekaj dni se bo pretočilo.

»Tine!« so klicale ptičice pod Majdinim oknom.

»Tine!« so šelestele trave ob potih, koder je šla.

»Tine!« ji je pisala zasanjana roka po papirju. »Tine, moj Tine . . .«

Niti v snu se ni več spomnila učitelja Jana . . .

»Vrnil se je!« je šlo od ušes do ušes, od veže do veže.

»Tine!« so omahnile roke Majdi, ko je vezala šopke za svate. Tine! Kje ga bo videla?

Brez misli in pameti je stekla v gorenjo hišo, kjer so kitili Tinko, nevesto. Od omare, kjer je pregledoval knjige, ga je pozvala Anka:

»Tine, naša učiteljica Majda!«

»V čast mi je!« je tiho dahnil in se obrnil nazaj h knjigam.

S tem je končal razgovor, na katerega je Majda dolgi mesec mislila. To je Tine! Niti ozrl se ni vanjo. V tla je gledal. Mar je to zaslužila, ko je vendar toliko noči prečula zanj. Nič več se ni obrnil, ko da je sam na svetu.. In knjige z njim.

Odšla je. Zaprla se je v svojo tesno izbico in se bridko zjokala. To so bile prve solze za Tineta. Nenadoma pa se razbesedi v pretrgani ihti:

Ana Galetova:

POMLAD

Ste jo čutili?

Prav zdaj je prišla.

Z vetrom od juga je zadišala,
sprožila deževno je kapljo na tla
in s krili dveh ptic
pod nebo se pognala.

In že je povsod:

V češnjinih brstih,
v meževnih mladikah
v otroških piščalkah
in sredi srca.

»Čemu jočem? Kaj mi je on? Tujec, ki ga danes prvič vidim. Moški med moškimi: brez srca. Nikomur nisem verjela, dasiravno so mi že tako dvorili. Tudi ti si človek, ki živiš v mestu hotnic in razuzdanosti. Mar si še čist? Kaj obračaš hrbet pred menoj?«

Učiteljica Majda se je polagoma streznila:

»Le zakaj se hudujem! Saj vendar on ne ve za me; prišel je mrk na svoj dom in bo morebiti mrk odvihral, ne da bi se v koga ozrl. Jaz, sebičnica! Ubožec, Tine! Moj Tine!«

Vriskajoči svatje, katerim je stal na čelu godec z veselo harmoniko, so se odpravili proti fari. Sleherni moški je imel na svoji levi družico, le Tine je stopal s prijateljem Škalovim Jožetom, kateri se je z njim vrnil iz Zagreba. Zanj ni bilo ženske, ki bi ji posvetil trohico pozornosti. Saj je vendar spoznal v svojih tovarišicah na univerzi prazne in čestokrat brezvestne duše, ki so mu upihnile poslednjo iskrico nekdanje vere v lepoto in milino dekliških src. Zanj je živela le ena žena, katere sijaj mu ni niti za trenutek otemnel, to je bila njegova mati. In radi te se je danes prvikrat po izstopu iz lemenata pokazal zvedavim očem klepetavih žensk in migujočih si mož. Enkrat za vselej hoče streti ta bedasti sram in se posmehniti celi fari v brk. Zatorej nima Tine danes upognjenega hrbta kot ob slovesu, marveč stopa ponosno in brez zadreg mimo radovednih oken in njiv kraj ceste. Saj je vendar prav tak poštenjak v sivi, kot je bil pred dvema letoma v črni obleki!

»Kdo pa je ta lepa deklica, ki stopa pred nama?« sune Škalov Jože, zastaven medicinec in sosed Tinetov, v svojega prijatelja.

»Menda tukajšnja učiteljica, kakor mi jo je predstavila sestra«, je suhoparno odvrnil Tine.

»Ne bi bilo napačno malo poigrati se te dni. Saj nimava itak načesar v teh pustih domovih. Pa prav prikupno dekle je!«

»Radi mene!«

»Pustež! Vsaj te dni bi se malo razgibal! Ali je to njen oče?«

»Menda.«

»Lepo telo ima. Vraga, da bi se vsaj ozrla, da bi jo videl v obraz! Saj vendar ve, da korakava za njo midva, edina moža njene vrste v vasi.«

Škalov Jože je veljal za čednega fanta, za katerim so se rade obračale deklinške oči. Sicer ni bilo na njem nobenih posebnosti, razen izredne moči in drznih nastopov v družbi. To pa je kajpada veljalo za korajžo, katera ima veliko ceno v deklinških srcih. Rad se je bahal, da se je doslej uklonilo pred njim že sleherno deklinško srce. Tineta je imel rad, saj sta si bila sošolca še iz ljudske šole in ga je zategadelj dodobra poznal. Toda ta Tinetova mračnost in ljudomržje zadnjih let je oba prijatelja precej oddvojila in Jože je sam hodil po svojih zabaviščih ter užival mlado življenje kot metulj, ki brezskrbno vasuje od cvetlice do cvetlice. Včasih pa si je tudi Jože zaželel miru in tedaj se ni odmaknil od Tineta po več dni. Molče sta se pogovarjala.

»Tudi ta trdnjava se mi bo vdala,« je pomežiknil Jože prijatelju.

»Sram te bodi, Jože, da niti doma ne daš ljudem miru!«

Na trgu pred cerkvijo se je godec ustavil, pari so se raztrgali. Anka je pritegnila Majdo k Tinetu in jo predstavila Jožetu. S prešernim smehom in brezbrizno gotovostjo, da je gospodar trenutka, je pokroviteljsko vprašal:

»Kako se počutite, meščanka, v naši zabiti vasi?«

»Mnogo bolj domače kot v Ljubljani ali kjerkoli drugod. Spoznavam, da je ravno vas z zdravimi družinami celica naroda.«

»Glej, glej! to pa je nekaj posebnega, da se mlade deklice poglabljajo v take vrste problemov! Kaj pa bodo vaši ljubljanski fantje rekli na vaše obsodilne besede?«

»Ne potrebujem fantov.«

»Tudi nas kmetskih ne?« «

Jožetu je zadnji naskok uspel, zakaj videl je, kako se je sun-koma obrnila k očetu, vsa zalita z rdečico.

»Smo že skup,« si je dejal.

Tine, ki je med pogovorom brezbrizno zrl proti smuškim brdom, je ob krepkih Majdinih odgovorih prisluhnul in se zagledal v njene sinje oči, kakršnih še ni videl v svojem življenju. Nekam ogrelo se mu je srce. Toda ob naslednjem zamolčanem odgovoru se mu je grenko utrgalo:

»Taka je kot vse ...«

(Dalje prihodnjič.)

POMLAD IN VELIKA NOČ V TUJINI

V mojem duhu, zavetišču težkih misli, se pojavi temen oblak, ki mi polagoma odkriva plašne, mučne slike resnice.

Tresoči se starčki, upehani, blodeči po samotnih ulicah tužnih krajev; prosjaki in berači, tresoči se mraza in lakote, pod oboki palač in cerkva; bose nožice slabo-oblečenih otrok, ki bredejo po snegu; sestradani psi, medli vrabci ... In še, in še!

Zapuščene gorske vasice; melanholične doline polne dušечега molka; sivo, mučno sivo nebo; gola, opustošena polja, žalostna pokopališča, kadeči se dimniki, zapuščene in osamljene kapelice, dolgočasne, mrtve ceste ...

Razprše se mračne slike, izginja temen oblak in zrem daleč ... O, kak praznik, kaka harmonija! Vsa narava je harmonija! Vendar je vigred prišla! Blagoslovljena, blagoslovljena! Radost našega življenja, dobrodošla, sladka, vonjava! Zla zima je končala svoj besen srd ... O, neskončna radost! Pomlad je danes, smeh, radovanje, žgolenje ... Vse nam je poezija, vse nam priča in govori o ljubezni in o Bogu! ... V vonjavem vzduhu gostole lastovke. Solnce sije in ozlača stvarstvo, ki je prerojeno. Zelena planjava je vsa pestra. Krasota jutranjih zarij, zahodov in noči!

Pojte, pojte! Kvišku delavci in delavke, ki ste toliko trpeli v zimi! Radujte se! Kvišku mladina, vzdigni tvoj spev ljubezni! Nežen vonj narave te vabi. Kvišku deca! Poléti v rojih v gaje, v gozdove, kjer se razlega spev krilatcev, kjer je skritih toliko brlogov, gnezdec ...

Radujte se! Čas je! Tekajte po logih in tratah polnih brstja in prvega cvetja ...

Pride sveti veliki teden ... Četrtek. Po vseh cerkvah pripravljajo božje grobove. Jezus leži v poltemi na križu, med cvetjem. Zvonovi molče; svetišča so polna vernikov. Na nebu zablesti luna v neskončni tišini ... Sanjava noč! ...

Petek. Po ulicah ide procesija. Žalostni Materi sledi krsta Sina: Zadaj mladenke, oblečene žalno in ogrnjene v pajčolane. Bleste zastave; vernikom sledi duhovščina, ki prepeva psalme.

Sobota: Done zvonovi: Vstal je! Vrača se radost, slavlje.

Nedelja: Aleluja! Aleluja! Dan poln sladkih spominov. Praznik otrok, kristjanov. Hozana done zvonovi. Hrepenenje in domotožje navdaja tujca v tujini ...

Ponedeljek: Nebo je še modrejše, še jasnejše kot sicer. Po svetem opraviu se zdi narava kakor očiščena. In vse hiti venkaj. Toda lep čas ne konča tu. Pride majnik poln rož, junij zlatoklasi. Kolik in kakov paradiz! Kako lep je svet!

Radujte se!

A jaz sem v tujini ...

SREČNO VELIKO NOČ ŽELI VSEM NAROČNICAM IN NAROČNIKOM, ČITATELJICAM IN ČITATELJEM, SOTRUDNICAM IN SOTRUDNIKOM VIGREDI

UREDNIŠTVO IN UPRAVA.

Vemo: Kristus je res od mrtvih vstal!
Ti, o Kralj zmagoslavni,
pa se nas usmili. Amen. Aleluja.

(Iz pesmi med berili na Velikonoč.)

NAŠE OROŽJE V BOJU ŽIVLJENJA

Sv Katarina Sijenska (30. aprila) je pisala še mlada: »Vstopimo v celico lastnega spoznanja.« Tako srčna devica, svetnica Fontebrandska, ki ji je bilo vse življenje izza mladosti zgolj duševno življenje.

Idimo tudi me same vase, to je, spoznavajmo same sebe; storimo se, da se spoznamo notranje, globoko, kajti potem šele se nam pokaže naše zlo in naše dobro, naše napake in naše kreposti; popravimo prve in pomnožimo slednje.

To je bilo načelo vsega modrega življenja sv. Katarine Sijenske in jo je dovedlo do popolnosti.

Spoznavati sami sebe?

Ni lahko, ne; kajti med nami in našo dušo je vedno zastorček, ki nam za branja jasno videti resnico: tančica ponosa. Katera in kdo bi imel pogum očitno izpovedovati vse zlo nakopičeno v najglobljem lastnem »jazu«?

In vendar so v človeškem življenju momenti, v kojih postane teža lastne mizerije neznosna in bi se je hoteli otresti, osvoboditi, da bi se lahko povzpele do čistejših, jasnejših višin. A ni nam mogoče, ker manjka moči naši slabi volji. In skoro si prizadeva tedaj spoznavati... druge in ponos kipi, in zlo drugih raste, presega istino...

Tako se sodi, obsoja na desno in na levo, se sklepajo obsodki, se analizirajo napake soseser, bližnjega, se rezervira nam samim ono brezmejno občudovanje, ki ga le ozkosrčno pripisujemo resnično vrednim...

Spoznavati same sebe...

Ana Galetova:

KAR DAN ZA DNEM IN ŽE POVSOD...

Bele stene, bele stene
in za njimi Magdalene
dan za dnem in že povsod.

Deklica, prelepa si za črni greh!

Pa saj čez dan, no, saj čez dan
se še domisli božjih ran
in joka, joka kot otrok.
A ko je mrak in ko je noč,
potisne misli za zastore,
pod lastno težo obnemore
kar dan za dnem
in že povsod.
Rešuj, Gospod!

O, koliko boljše bi bile, če bi udeležile sladek in globok opomin svetnice Sijenske! In koliko bolj skromne in odkrite bi bile tudi, saj naše zlo lahko vzkipi od trenutka do trenutka, kakor prenapolnjena čaša strupa!

Koliko mladenk, bahavih, hvalisavih je kot središče, krog kojega se vrti vse vesoljstvo! In bolj ko obsojajo, presojujejo, bolj vzcvita v njih nemirnih dušah njihova malenkost, bolj oddaljujejo od sebe srca onih, ki ljubijo v mladini preprostost in dobroto, kajti ošabna bahavost in domišljavost so nevarljivo kazalo absolutne moralne mizerie.

Izjeme? ... Morda. A manj je izjema ono, ki se zove abotnost, bedarija. Hotela bi, da se vse Vigrednice nauče ali vsaj poizkušajo spoznavati same sebe. In spoznavati sama sebe se pravi biti skromna, velikodušna, odkrita, usmiljena in

srčnopripravljena na vsako odpoved, na vsako žrtev bližnjim v dobro. Se pravi, biti končno vredno pripravljene vzgraditi novo žensko, kot jo hočejo novi časi, zavedajoč se lastnih dolžnosti in lastne mizerije, kot je bila Devica Sijenska, ki se je zoperstavila zlu in se je borila zoper mogočne, ona, najskromnejša hči barvarja iz Fontebranda.

Kajti, sestre, življenje je boj, boj vsakega dne, vsake ure, v katerem se preizkušajo naše moči in naša vrednost. Boj napram bolesi, zalezovanju, uboštvu, trudu. Boj, ki upeha in ki užiga, a ki mora biti izvojevan, če je orožje dobro in močno. In orožje je v nas, v naši srčnosti, v naši poštenosti, v naši pravičnosti. Samo skrito je, kot pravi Devica Sijenska: »v celici lastnega spoznanja.«

Evica:

DEKLICA

DEKLICA V SVOJI ROMANTIKI

(Nadaljevanje.)

Gre mimo znanca, ki jo ogleduje. Misli si: Išče pota v moje srce. Ne ve, kako bi začel.

Gre mimo okna in se zave svoje lepote. Nekdo jo je opazil. Moral bi vzklikniti: Tako je ljubka, da bi jo kar poljubil.

Gre po cesti. Ozirajo se za njo. Misli si: Občudujejo moje telo. Zardi in korak ji podrhteva.

Gre mimo gruč znancev. Vnaprej zardeva in misli: Zdajle me bodo ogledovali. Iskali bodo mojih oči in moje rdečice. Potem se bodo obrnili in ogledovali mojo postavico, mojo hojo, moje nerodno zadrego. Ob tej zadregi jim bo dobro ... Židek pa bo zažvižgal in bo urejeval moj korak in ga bo še bolj zmešal. Znabiti se bom spotaknila. Ljudje bodo videli mojo zadrego.

Ali: Šla bom mimo tega in tega znanca. Zardela bom. Mislil si bo, da si kaj domišljam. Naredila bom resen, brezbrizen obraz.

Ali: Grem v novi obleki v mesto. O, to je pohod! Svetla obleka z modernimi raglan rokavci. Kako lepo mi pristoja! Grem mimo zadnjih hiš in čutim, da gledajo za menoj. Zavedajoč se sebe, stresem glavico, stegnem ali skrčim roko, drobim korak. Potem sem v mestu. Tudi se ozirajo za menoj. Ugibam njih misli. Tej in oni se zahoče take obleke. Mnogi gledajo na moje držanje in na moj korak, na mojo resnost in brezbriznost v obrazu ... Zganem ustnice kot v zadregi in grem mimo. Stopim spretno preko ceste, denem roko tik ob boku v zadregi in hitim dalje.

Ob gorskem jezeru: Deklica, jezeru vidim dno, tvojim očem pa ne vidim dna. Povej! Povej!

CIGANKA

Zatekla sem se v samoto gozda. V drhtenju prirode sem zaslutila sebe. Zahotelo se mi je, da bi prišla ciganka in bi mi razodela skrivnosti življenja. Dala bi ji zlato verižico.

PRIJATELJICA

Nič ne bom tiho, kar vse bom povedala tebi, prijateljica, saj veš, kako prijetno je kramljati takole obraz ob obrazu in vse z imeni in kar jaz povem, ti izpopolniš in kar ti poveš, še jaz dovršim. Potem obe mnogo veva, pa vendar nobena ne ve to, kar ve druga. Vsaka s svojimi skritimi čuvstvi obarva sliko. Božanska nezaupnost! Vendar je prav v tej nezaupnosti lepota in sladkost takega kramljanja, takega opravljanja. Kaj bi bilo, da bi ti meni povedala gola dejstva in jaz tebi prav tako gola in ne bi bilo v nas prav nič več drugega. Kje bi bil potem magnet, ki bi naju privlačeval?

DEKLICA V SVOJI LJUBEZNI

Ljubiti bi mogla Marjana, ker leži v njem tiha usoda ...

Ljubiti bi mogla Bogdana, ker je duhovno bogat. Drugi ga ne vidijo in mu je
o. Skrivaj bi me pustil stopiti v tempelj svojega duha.

Mogla bi ljubiti Marka, ker je brezdomec. Hotela bi mu zbližati njegov pov daljavo.

Mogla bi ljubiti Petra, ker je v njem moč in nastop in povelje. Mogla bi se čutiti srečno ob njegovem ukazu in pogledu.

Mogla bi ljubiti Milana, ker je čudna boječnost v njem pa mnogo skritih globin.

Mogla bi ljubiti Uroša, ker je v njem zdržnost in odločnost. V njegovem hladu bi upokojila svoje vroče strasti.

Mogla bi ljubiti Igorja, ker je v njem lepota.

Mogla bi ljubiti Vojka, ker je v njem nesreča in neutешenost in brezdomje.

Mogla bi ljubiti Frančka, ker je v njem hrepenenje in nima nikogar in ni zanj nikogar.

Mogla bi ljubiti tistega, ki se ozira za menoj in je plašen in vodi s svojimi očmi moje korake.

Mogla bi ljubiti tistega, ki me z okna svoje sobe spremlja s pogledi.

Mogla bi ljubiti tistega, ki me s pozdravi razveseljuje.

Danes sem še kakor od vsakogar. Jutri bom znabiti še prav tako in potem še in še. Potem pa se bo eden sklonil k meni in bo združil v sebi bogastvo vseh, ljubezen do vseh, simbol vseh.

Pomislite, kakšno življenje hočem! Da bi bili vsi pozorni name, da bi me ljubili in oboževali. Potem bi izvolila enega izmed mnogih in pozabila na druge.

bi me zato zaničevali? In vendar bi bil samo ta izvoljen. Če bi ne bilo nikogar morda nekoč prišel samo eden, bi ne bil izvoljen. Kakor hočete!

PRVI POIZKUSI

Nič se še ne pozna. Samo to veva, da se srečava kot znanca, da je nekaj med nama. Nagajivo povese oči, potem se zasmee, potegne kučmo z glave in se prikloni. Potem se pozabiva. Ko se vrneva domov, se spomniva srečanja in nama je toplo. Vprašuje se, kdo sem. Jaz pa nič ne vprašam, samo mislim si, da name misli, da se bova srečala še in še, da bova iskala srečanj, da se bova našla nekoč ob besedi. V moje ude se razlije ljubezen.

*

V naši ulici se je naselil N. N. Ne poznam ga še. Ljudje pravijo, da je še mlad in neoženjen, da je dober. Našla ga bom sama. Srečala se bova pred hišo in se drug drugemu izognila. Potem se bo ozrl za menoj ... Vsak dan me bo zapazil s svojega okna in me spremljal do vogala. Morda bo lahko zažvižgal ali pa ničesar. Potem bo ob srečanju nagajivo pogledal, kot bi ne upal pozdraviti. In potem ...

Strašno! Pomislite, da ima že ljubico!

*

Nekoč sva se srečala ob solzah. Neslišno je stopil skozi vrata in je prisluhnil mojemu ihtenju. Videl me je. Kadar se srečava, naju spomin na to združi. Čutim se vezano, zakaj nekdo je odkril del moje notranjosti.

*

To je človek, ki me je srečal ob cesti. Ni vprašal po mojem življenju in ne po imetju — kar takole me je zagledal: svetlo krilo in jopič, rujavi čevlji, rujav klobuček, zameglene oči, šobico, otožen izraz — pa se mu je zahotelo mene same, mene brez bogastva in slave, mene deklice, ki ima hrepenenje v očeh in nežnost v obrazu.

Velik je in skoraj neprikupljiv moj znanec s ceste. Malo ga vidim na cesti, ne vem, kam se zariva ob popoldnevih, ko brzijo ljude mimo hiš. Samo kadar pridem jaz mimo, prihiti iz prvega nadstropja in se mi smehlja in ne vidi nikogar in ne misli ničesar. Iz mojih globin se dvigne ljubezen in razsvetli mračno, neprikupljivo lice. Dvignem se ob hišnem portalu tesno ob njegovi rami k njegovemu licu ...

S stopnic naju premoti sostanovalec.

*

S svojimi živimi rujavimi, zamišljenimi očmi je zmedel moj korak. Grem mimo, oklevam in zardim in grem počasi, ker čutim na sebi njegov pogled, ki me ljubeče in proseče gladi in mi vzbuja sladke mehke občutke ... Potem mislim nanj, oziroma gledam vanj, v tiste oči, med dnevom ... Če sem vesela, postanem ob misli nanj še veselejša. Če sem žalostna, iščem njegovih oči. Če trpim, se zakopljem vanje in iščem dna z vso silo, da prevpijem bolečino. Če delam, čutim njegov pogled na sebi in polasti se me čudna marljivost. Ob moji duši se ustavi dvojne oči. Slaba beseda mi zamre v kali, slaba misel se obupno zvije in išče usmiljenja in pomoči ob njegovih očeh. V meni ni nič slabih navad. Tiste oči me tirajo k točnosti, redu, uslužnosti, prijaznosti, neutrudljivosti ...

To si ti, prijatelj? Glej, kako čudno! Čakala sem te ob jutrih in ob večerih, nemega in brez besed, pa si me presenetil sredi dela in si me ogovoril. Tak si, prijatelj?

PISMO

Želela bi pisati svojemu fantku. Pisala bi si teden za tednom. Živela bi ob njegovih besedah. Kaj bi mu pisala? Nič o vremenu in o drugih ljudeh, samo o njem in o sebi. Z milimi vprašanji bi ga objela, potem pa bi se kakor oslonila obenj in bi mu govorila o sebi, kot bi hotela spojiti najini duši. Potem bi se kot za pozdrav dvignila k njegovemu licu in potem bi oddala pismo ...

(Dalje prih.)

KDO ŠE ...?

Kdo še — kot jaz — v zarjo večerno,
ko dan se k umiranju sklanja,
ko srce v boli umirja se tiho, —
o nečem minulem zasanja ...?

Kdo še — kot jaz — posluša utripe srca
in misli in sanja in ljubi ...?
Hrepeni li še kdo po daljni mu duši sorodni.
dokler dan se počasi za gore izgublja ...?

Kdo še — kot jaz — pokoj najde svoj,
ko zadnji sij zarje ugaša,
ko na krilih temine prinaša
noč tajen nerazrešenih soj ...?

O, da li še kdo ima dušo
kot jaz — da mi je vedeti to;
tedaj — ali je srečen brezmejno,
ali pa v sebi bol nosi strašno ...

Ljubinica:

BESEDA SAMO ...

Ko so bila lani še s snegom pokrita naša polja, in se je v skrivnostni tišini sklanjal pod težko belo odejo gozd k materi zemlji, da ji pošepeta povest o dobrih in hudobnih, o veselih in žalostnih dušah, se je naselila v srce bol ...

Velika in strašna je, da, nedoumljiva — povzročena po besedi, zveneči še v snu.

Ah, nepremišljena beseda, kako ranjaš mlado, po odpovedi hrepenečo dušo!
Kako, da si morala biti izgovorjena, da si zamorila vso radost in srečo v mladem srcu? Da si ga oropala vere v dobroto in ljubezen; da si mu ubila otroškost, zaupanje in udanost? Kako, — zakaj?!

Gozd je pošepetal materi zemlji bolest duše ...

Sneg se je odtalil ob dihu iz sinjih daljin prihajajoče vesne, troseče nežnih cvetk na pomladno zemljo; trate so ozelenele, drevje se je okrasilo z rožnatimi cvetovi. Zadonele so blagoglasne melodije v sladkih akordih prepevajočih ptičic in pisani metuljčki so se okopali v zlatih sončnih žarkih ...

»Vesna priplula je v halji zeleni,
cvetja nasula je v svet zapuščeni ...«

Ko sem strme občudovala vse to božje stvarstvo, sem nehote pomislila ... Ali odide vigred tiho, kakor je prišla? Ali bo vrgla tudi meni v naročje šopek cvetja?

Kaj šopek! Kaj cvetje! A ene, samo ene tihe rože, razlivajoče svojo vonjavo v srca in duše, le želim!

S pomladjo vred je gorelo vse do zadnjega dne v duši tudi upanje, dokler se ni nagnil tudi poslednji dan in se strnil v vroče poletje ...

Vroči dnevi, polni suše so sledili, z njimi pa je romala duša — v hladno jesen. Uvelo cvetje in prazne gredice so bile njen čar. Pred vratmi pa je že čakala zopet zima, da se ji umakne zadnji jesenski dan. Pri meni je bil mráz ... Božična noč — noč spominov na dneve jasne sreče je bila mučna; grudi težke; Dete se ni smehljalo ...

A zdaj je sneg skopnel, in glej! — Kaj je to? Joj, vigred bo vstala!

Upanje se je vnovič razlilo v bolno dušo ... Polna ga je, prepolna že in pota niso več tako pekoča ...

Pomlad se vrne, poslala bo novih sončnih žarkov, polnih lepote in nad ... Tedaj, edino tedaj bo lepo, kakor nekoč, ker bo zopet razlita v bolni duši dobrota in ljubezen, saj bo pozabljena beseda zve-neča v sen ...

Ana Galetova:

BOLEČINA

Med breze grem.

Med brezami je mir doma —
saj med ljudmi ga ni nič več.

A kaj to tolče v tišino?

In kar naprej in kar naprej?

Ojoj, poglej!

Samotna breza je brez vej.

Jeseni jih ji človek je porezal,
v zaničevane metle jih povezal
in jih prodal.

In zdaj ji kapljejo iz ran
solze in kri.

Stojim in me boli,

ko mislim, komu je podobna.

Venceslav Winkler:

HIŠA V GRAPI

Povest

(Nadaljevanje.)

Zjutraj navsezgodaj je prišel mimo hiše Simček. Poropotal je po vratih, pokukal v vežo in jo poklical.

»Onegavi Andrej s Poljane mi je dal, naj ti nesem,« je rekel in izvlekel iz zamazanega žepa majhno pismo.

»Andrej?« je osupnila. »Kaj mi hoče?«

»Mora že kaj biti,« je skomignil starec in odšel.

Stlačila je pismo v žep in premišljevala, kaj bi z njim. Ali bi ga prebrala? Ali bi ga sežgala? Mogoče pa ni nič takega ...

In Matevž? Kaj poreče Matevž? ...

Vse dopoldne se je branila, opoldne pa ni zmogla več, umaknila se je v izbo, raztrgala ga in ga prebrala.

Vsa zardela se je vrnila v kuhinjo . . .

Marjetka je našla zemljo in poje, vsaj zdi se ji tako. Tiste težke misli so naenkrat izgubile svoj pomen, vsi dvomi so se umaknili, vsa vprašanja so izginila. Zdaj gre v mrzlem nedeljskem jutru proti Poljani in se ji zdi svet neizrekljivo lep. Nad vso dolino leži pričakovanje vzhajajočega sonca. Slana je sicer ožgala polja, skoraj pusta so, a je vendar v vsem toliko toplote in mehkobe, da ji plapolata srce. S ceste vidi po vsej dolini globoko pod seboj, preprežena je z nerodnimi potmi, po njih se prav zdajle premikajo ljudje in vsi gredo proti Fari. Nedeljsko jutro jih vabi.

Marjetka je našla zemljo in ko gre takole proti Fari, se ji zazdi, da tudi v Grapi ni tako hudo. Vsakdo izmed ljudi ima pač svoje težave, vsi ti, ki se pomikajo proti Fari, niso brez njih. Matevž se jezi na ves svet in si ne zna pomagati. Ali bo res kdaj kaj iz tega? Saj že naprej ve, da bosta spomladi odložila spet za eno leto. Od leta do leta bosta prekladala, dokler ne osivita . . .

Od nekod se ji prikazuje druga, svetlejša podoba. Če pomisli nanjo, povesi glavo in nemirno odkima.

Andrejevo pismo . . .

Nikomur ni povedala o njem, tudi Matevžu ne. Temu še najmanj. Namrdnil bi se, se obrnil in odšel. Matevž je trd človek in noče razumeti, kaj je prav in kaj ni.

»Sežgala ga bom, Bog ve, kaj bi vse zraslo iz tega,« ji je šinilo v glavo.

Nikoli še ni dobila pisma. Tudi brali so v Grapi redkokdaj, kvečjemu molitvenike.

»Knjige samo mešajo ljudi,« je pravil stari Petron, »odkar so knjige na svetu, so ljudje trmasti in svojeglavi, vsak tišči svojo, zato toliko vojska in prepirov.«

Le Tonče je sem pa tja zašel med knjige. Skoraj skrivaj je prebral katero, a je bil zmeraj bolj nezadovoljen.

»Saj je vse zlagano,« se je jezil.

Rajši je poslušal Simčka, ki mu je pravil o svetu, kakršen je v resnici. Simčku je bilo doma dolgčas pa se je pozimi napotil k Petronu in po cele dneve preležal na peči. Petron se je jezil, češ, da samo ljudi meša, a Simček se je samo smejal in se ni umaknil s peči.

Marjetka pa ni nikogar poslušala. Bila je sama za vse. Sem pa tja se je oglasil Matevž in le takrat jo je obšla skrb pred prihodnjostjo.

Zdaj ji je pa postalo nekako vseeno. Nekako podzvestno je čutila, da ima človeka, na katerega se lahko nasloni. Ni si prav jasno predstavljala, čemu se je naenkrat prikazal Andrej s Poljane, ko dobro ve, da sta zmenjena z Matevžem. Fantje so pač muhasti. Dopad¹ se ji je, da je vse to Matevža nehote vznemirilo.

»Zdaj vsaj vem, da mu je kaj do mene,« si je dejala.

Ta adventna nedelja jo je napolnila z nekim veseljem.

Toda, ko je klečala v Farni cerkvi sredi množice in se skušala potopiti v molitev, sta se ji ves čas povračali obe podobi, Matevževa in Andrejeva. Zdelo se ji je, da je Matevž še bolj mrk kot ponavadi, da stiska pesti in jeclja: »Spusti! Spusti!«

Vsa vroča je trepetala in šepetala molitev za molitvijo. Vse je vrelo z usten kot bi šlo nekje mimo in bi se ne moglo dotakniti srca, ki je že vsega drugega polno. Bledo Matevževo lice se ji je zmeraj bolj bližalo, razumela je, da se mu je nemogoče izogniti in ustnice so se sredi molitve zganile:

»Bom, bom . . .«

Zdelo se ji je, da bo odslej laže. Sežgala bo pismo in vsega bo konec. Potem bo povedala Matevžu.

»In kam si dala pismo?« bo vprašal.

»Sežgala sem ga . . .«

»Prav!« bo zamolklo pritrdil.

Tako je mislila vse do konca in tudi potem, ko je hitela skozi Poljano proti domu. Le pri Gornikovih je dvignila oči. Neka svetla misel jo je spet objela. S silo jo je potlačila in stisnila ustnice. ¹ se je odločila za Matevža.

Nedeljsko popoldne je pripeljalo Matevža.

»Ne bo vzdržalo do večera,« je rekel, ko je stopil čez prag. »Od vseh strani se koplje slabo vreme. Mislim, da bo vrglo sneg.«

Pozdravil je Marjetko in obstal za hip pri njej.

»Pridna si,« je dejal zamišljeno.

»Kakor je treba,« se ga je razveselila. Ko pa je videla, kako je tih, jo je zaskrbelo.

»Kaj ti je?« je stopila k njemu.

»Eh, nič takega!« se ji je izvil in stopil v hišo.

Petron ga je takoj spoznal, s pipo med zobmi je pokimal in vprašal:

»Ali še zmeraj manjka zemlje?«

»Trikrat bolj kot zadnjič,« je začel fant. »Ne mislite, da jo bo kdo dal kar tako iz roke. Nobeden!«

Petron se je dvignil s peči in skušal zlezti na klop. Uvelo lice mu je trepetalo, ni se mogel premagovati, kar naravnost je vprašal:

»Tak, kaj si prinesel?«

»Nič!« je siknil fant.

»Vidim,« je zamomljal starec, »toda iz tega nič se bo še nekaj splelo. Ne skrivaj!«

»Saj ni nič takega,« se je udal Matevž. Za njivo nad Grapo sem vprašal.«

»In?«

»Škoda besed!«

Takrat je vstopila še Marjetka. Slišala je o njivi in jo je zaskrbelo.

»Kaj so ti rekli?«

Oče in hči sta zastrmela v fanta.

»Tako«, je začel Matevž, »mislil sem, da bi že snoči vprašal, a je bilo toliko dela, da bi starega samo ujezil. Pa odložim, sem si mislil. Danes zjutraj pa je tako lepo stal na pragu in gledal po vremenu, da me je obšlo: Zdaj ali pa nikoli! Pa sem stopil in razložil, kar sem že ves teden premišljeval. Najprej se je nasmejal in sem že mislil, da bo vse dobro. Potem me je premeril od nog do glave pa se zarežal, kako mu bom odslužil. Povedal sem mu da, da se bom oženil. »A taka je ta stvar!« je vzkliknil. »Sraka ima mlade in ne ve, kam bi z njimi.« Pogrelo me je in bi kmalu odgovoril, a sem se še vzdržal. »Potem pa ne boš več moj hlapec?« je nadaljeval. Rekel sem mu, da najbrže ne, saj bom imel doma zadosti dela. Malo je pomomljal, da nisem prav razumel, kaj hoče, nato se je razkoračil: »Fant, zakaj se pa ženiš, če nič nimaš? Misliš, da je zemlja kar tako, da bi jo dajal vsakemu beraču? Kar premisli si!« »To je moja stvar,« me je ujezilo, »če mi je ne daste vi, jo poiščem drugod.« Pobledel je, gledal me nekaj časa, nato pa mirno razložil: »Saj boš tudi delal lahko drugod. O božiču lahko greš.« Kri mi je šinila v glavo, vem, da bi

mu rekel kaj grdega, če bi še čakal, zato sem se obrnil in šel v hlev. To je vse. Nič posebnega ni in mislim, da se je prav zgodilo.«

Tišina je legla med vse tri. Matevž je podprl glavo z rokami in se zagledal v tla, Marjetki se je zazdelo, da se ji smeje iz vseh kotov skrb.

»Tako, tako, tako,« je godrnjal Petron.

V sobi je rasel mrak, pripravljalo se je k snegu. Nekje zgoraj na zmrznjeni cesti je ropotal voz, prav blizu hiš so kričale vrane. Vsak glas je padel v Grapo kot krik od nekje onstran sveta in molčim v sobi je bilo še huje.

»Zima, mraz,« je premišljevala Marjetka. »To bi se še prestalo. Pa potem pride pomlad in Matevž ne ve, kje bi prijel za delo. Kmetje delajo z otroci, zraven godrnjajo, da ni hlapcev. V Ameriko ne more, v Francijo tudi ne. Tako daleč je do vsega.«

Vse, o čemer je sanjala, se je odmeknilo nekam daleč. Puštlarjeva kočja je majhna, zemlje ni skoraj nič.

»Bomo videli«, se budi Matevž, »mogoče bo pa le šlo.«

Hvaležno se ozre vanj, saj Matevž nikdar ne obupa.

»Nazadnje bosta morala pa kar v Grapi ostati,« razlaga Petron. »Saj se bosta privadila. Matevž bo pripravil kamro, časa bo imel zadosti, drugo bomo že kako uredili. Pozneje se bo pa kaj obrnilo. Če bo slabše, Bog pomagaj, saj bo vsem, ne samo vama.«

Marjetka in Matevž pritrujeta. To se da vse narediti. Takoj po praznikih bo Matevž začel. Zima bo dolga, marsikaj bo popravil in uredil. Nekoliko korajže je tudi treba, to se razume, sami od sebe ne bodo prišli boljši časi. Zdi se jima, da sta že vse presodila, nobena stvar ju ne more več premotiti. Od začetka sta sanjala sicer na kaj drugega, no, potem človek polagoma odnehava in nazadnje je zadovoljen s tem, kar ima.

»Boš videla, da bo tudi lepo«, se tolaži Matevž.

»Lepo, lepo«, se veseli dekle, »posebno takole na pomlad. Pridejo sicer lahko vode, kopno je pa na naši strani najprej.«

»No, da bosta le zadovoljna«, vzdihne starec.

Mlada dva se spogledata in se jima zdi, da sta srečna.

Takrat nekdo zaropota pred vratmi.

»Tonče je prišel«, pravi Marjetka in se ne zgane.

Nekdo potrka.

»Naprej!« zakričijo vsi trije in se spogledajo.

Vrata se počasi odpro in vstopi Gornikov Andrej. Smehljaje

pogleda po sobi, previdno zapre vrata in obstane. Marjetka čuti, da jo je nekaj zbolelo. Toliko začudenja ni bilo še nikoli v njenih očeh. Nemo sedi pri peči, niti zgane se ne. Tudi Matevžu ni všeč.

»Kaj me je prišel klicat?« ga obide nezadovoljnost.

Nekaj časa se vsi štirje spogledujejo, nato se oglasi Petron:

»Čegav pa si, fantè?«

Andreja zalije kri, nerodno stopi korak bliže ter pravi ostro:

»Gornikov s Poljane.«

»No, no«, zamomlja starec. »Nič ne de, če Tončeta ni doma, bo kmalu prišel. Kar k peči sedi!«

»Briga me Tonče!« se zasmije fant.

Marjetka hoče počasi vstati. Edino ona ve, kaj se bo zgodilo. Razločno čuti, kako se ji tresejo noge. Prav ta hip je moral priti. Matevž jo prime za roko in potisne na klop, Andreju pa pravi:

»Kaj se boš prerekal, sem sedi, če ti je dolgčas, boš kaj povedal.«

Andrej odloži klobuk in sede, a ne poleg Matevža, temveč na nasprotno stran k Marjetki. Marjetka se zgane, vsa zardela povesi glavo, dvakrat hoče vstati, a jo obakrat potisne Matevž na klop.

»Sneg bo, sneg,« cmoka starec na peči.

»Mogoče«, je kratek Andrej.

Potem spet vsi štirje molčijo. Matevž prižge cigareto, gleda dolgo za oblački dima, kako izginjajo pod stropom, končno se ne more več vzdržati in malomarno vpraša:

»Kaj pa imata s Tončetom?«

»Midva?« vpraša Andrej.

»Seveda,« tišči Puštalarjev.

»Glej no, kaj misliš, da sem prišel zaradi Tončeta? Briga me otrok! K Marjetki sem prišel, fant, saj vidiš, kje sedim!«

Marjetka je planila kvišku, lica so ji vzplamtela in presunljivo je kriknila:

»Ni res! Ni res!«

»Kako, da ni res? Saj sem Ti pisal!«

Matevž je pobledel in se sunkoma dvignil. Stisnil je pesti in stopil tik k Andreju:

»Kaj se ti blede? To je moja nevesta!«

Gornikov je tudi vstal in dvomljivo skomignil z rameni. Prevo je pogledal Matevža in malomarno dejal:

»Kaj postopaš po Grapi, hlapec? Doma te čaka delo!«

Matevžu je zrasla jeza do vrha. Pogledal je Petrona. Starec je od začudenja spustil pipo iz ust in gledal mlade ljudi. Nekaj nerazumljivega je raslo pred njim. Mladi Gornik v nedeljski obleki je stal sredi sobe kot bi bil gospodar in se smejal Matevžu. V Puštalarju je vrelo. Stopil je k Marjetki, prijel jo za ramena ter jo vprašal s hripavim glasom:

»Ti je res pisal?«

»Res«, je zaječala, »toda . . .«

Matevž ni poslušal. Pljunil je pred dekletom, zaklel in se obrnil ter odšel.

»Matevž!« je zakričala Marjetka in skočila za njim.

Puštalar je bil že pred hišo. Ko jo je čutil za seboj, se je okrenil in dejal:

»Kaj mi lažeš!«

»Saj ni res, saj ni res!« je jokalo dekle.

Svež zrak je streznil fanta, globoko je zasopel, ozrl se v rastoče megle na vseh koncih Grape ter zamolklo dokončal:

»Ubijem ga!«

»Poslušaj!«

Fant ni poslušal. Težki čevlji so zaropotali na kamenju, napotil se je proti domači hiši.

Marjetka se je naslonila na podboje vrat.

Od Gore je rahlo pihljal veter. Dišalo je po snegu. Neka siva žalost je rasla iz vsega, kakor bi ves svet ugašal v pozni jeseni. Marjetka je to čutila bolj ko vse drugo. Ni mogla jokati, le trepetala je in čakala, da je Matevž izginil pri Puštalarjevih skozi vrata.

»Mogoče se še vrne«, se je tolažila.

Res se je kmalu prikazal na poti, in se obrnil proti cesti, ves upognjen, kakor bi tudi njega težila gasnoča jesen.

»Ne pride!« je zašepetala.

Zrla je za njim, dokler ni utonil med bregovi.

Potem je ves večer presedela pri peči poleg Andreja. Fant je bil vesel, skoraj razposajen, pripovedoval je šaljive zgodbe in jo dražil. Bila je mrzla in tiha. Bog ve, na kaj je mislila.

Skoraj v noči že je prišel Tonče. Hrupno je vstopil v sobo, ko pa je zagledal Andreja, je osupnil in se zmedel.

»Kod si hodil?« je vstala od peči Marjetka.

»Matevž vas vse lepo pozdravlja«, je zasmehljivo razložil fant.

»Matevž?« je vprašal Andrej.

»Kakopa. Eh, ko bi ga kdo poznal! . . .«

Tonče je počasi odložil suknjo in se napotil v kuhinjo. Marjetka je prišla za njim.

»Kaj zbadaš?« je dejala žalostno.

»Nič«, je zarentačil fant, »ko se pa na vsakega obešaš. Kaj ti ni Matevž zadosti dober? Ta zelenec, čeprav je Gornikov, ni posebna terna. Na vseh koncih se ženi.«

»Lažeš!« je kriknilo dekle.

»Seveda, ko te resnica boli. Kar ženske vprašaj!«

Jezzen je odšel nekam ven. Marjetka se je naslonila na okno in srce ji je bilo polno vsega hudega. Iz sivega neba so se začele utrinjati snežinke, zvezdica za zvezdico, dokler niso narasle v plasti, v debele kosmiče.

»Sneži, sneži,« je vzdihnila Marjetka. »Vse steze bo zamelo, vse bo zagrnilo.«

In obšla jo je žalost, da se je bridko razjokala . . .

(*Dalje prihodnjič.*)

Stanko Cajnkar:

DORICA BOŽJI OTROK

Igra v treh dejanjih.

(*Nadaljevanje.*)

Dorica: Tudi kruha ne bom smela dati drugim . . . ?

Marta: Tudi to ti prepovedujem. Da boš prišla k pameti.

Dorica: Potem pa rajši pustim vso južino doma . . .

Marta: Molči! Z mano si opravila. Povem še ateju, da napravi red.

Dorica: (molči). (Zdi se, kakor da ji gre na jok. Vsede se na nizek stolček v bližini Milene in skrije roke v dlaneh).

(*Telefon zvoni*)

Marta (Stopi nervozno k telefonu): Halo! Jaz sem, da. Kaj pa hočeš? — — Mislila sem, da boš vsak čas tukaj, da greva. Na naju ne smejo čakati — — Kaj praviš? Ti ne moreš? Kako to, da ravno nočoj ne moreš? — — Težave, kakšne težave? — — Ah, kaj vse to mene briga. Imam doma dovolj skrbi z deco . . . Kako? Izguba? Velika? No to se bo že popravilo. — — Torej ti ne prideš? Ne. Pa grem sama. — Da, da. Na svidenje, dragi!

(Se obrne k Mileni): Milena, ti pojdeš takoj k teti Ani Tereziji in jo prosiš,

naj pošlje ob enajstih šoferja pred banko, da pripelje ateja domov. Si razumela?

Milena: Da, bom povedala. (Odide.)

Marta: (si ogrne plašč in odide, ne da bi se ozrla na Dorico).

Dorica (ostane nekaj časa sama. Nankrat zajoka tiho predse in pravi): Moj Bog, kako je to hudo.

Ivanka (pride v sobo): Kaj se je zgodilo, Dorica?

Dorica: Nekaj strašnega je moralo biti. Mamico sem razjezila. Z doma me je zapodila.

Ivanka: Zapodila? Saj ni mogoče?

Dorica: Vem, tega ni mislila resno. Vse, kar je bilo lepega, mi je prepovedala.

Ivanka: Le kaj se je zgodilo s teboj, Dorica?

Dorica: Saj veš, Ivanka. Že dolgo veš. Kako težko ostane pri nas človek dober. Milena je včasih tako čudna. Ako ji kaj rečem, se izgovarja na mamo in ateja. — (Se zamisli) Ivanka, jaz bom res šla. Kamorkoli. Da ne bom svoje sreče zapravila.

Ivanka: To ne bo šlo, Dorica. Kam pa hočeš sedaj na noč?

Dorica: Vse gre. Noči se prav malo bojim. Veš kaj, Ivanka, k vam bom šla. Tvoja mama je dobra. Sestrice imaš. Čisto tiha in mirna bom pri vas.

Ivanka: Težko ti bo. Naši so ubogi, slabo stanovanje imajo, slabo hrano. Oče zelo malo zasluži.

Dorica: Košček kruha bodo imeli. Tako rada bi prišla k revnim in dobrim ljudem. Par dni me bodo že prenesli. Potem si poiščem kako mesto. Pasla bi lahko, na otroke pazila ali kaj pomagala.

Ivanka: Dorica, to ne bo šlo.

Dorica: Bo, boš videla, da bo. Ob osmih grem na vlak. Ob pol desetih sem pri vas. Vse vem. Potrkala bom na okno in povedala po kaj sem prišla.

Ivanka: Tvoja mama bo strašno huda.

Dorica: Vem. Pa ne morem drugače. In mama bo uvidela, da ni imela prav. Ko bo videla, da si upam za svoje mišljenje tudi kaj pretrpeti, bo vse še enkrat premislila.

Ivanka: Ti si čuden otrok, Dorica. In jaz te imam strašno rada.

Dorica: Jaz tebe še bolj. Glej, sedaj poberem par svojih stvari skupaj in potem zbogom. (Spravlja svoje stvari skupaj.)

Ivanka: In kaj naj povem mami?

Dorica: Da sem odšla, kakor mi je rekla. In da jo imam še vedno rada. In da bom molila zanjo.

Ivanka: (Kakor, da se je nekaj važnega spomnila): In kaj bo s šolo?

Dorica: Hudo mi bo po njej ... A zdaj ni čas, da bi mislila o tem.

Ivanka: In denar?

Dorica: Da, denar ...! Na to še pomislila nisem. Ivanka, ti mi boš posodila par dinarjev. Saj boš, kajne?

Ivanka: (ji daje denar): Mater in sestre mi pozdravi! In se kmalu vrni.

Dorica: Ko bo mamica hotela. Zbogom.

Ivanka: (se skloni k nji in jo poljubi na čelo): Bog naj te varuje, otrok dragi.

Dorica: (odide).

Zastor pade.

II. DEJANJE

Dom delavke Terezije. Majhna borna kuhinja z revno opremo. V ozadju okno, ki

razkriva del pustega, neprijaznega dvorišča.

Terezija: (sedi na majhni mizi in nekaj krpa).

Dorica: (briše posodo in nekaj poje. Včasih pogleda k mizi, kjer sedi »teta Terezija«, kakor ona naziva svojo novo mamo).

Dorica: (prijazno — zaupno): Teta ...

Terezija: No, kaj bi rada, Dorica.

Dorica: Teta, kako ste rekli, kdaj bomo sobo snažili?

Terezija: Jutri, Dorica. Danes še nimam časa.

Dorica: Ali boste kaj novega kupili, teta? Zaveze so že zelo slabe. Doma smo vsak teden imeli kaj novega v sobah.

Terezija: Vem, Dorica, pri nas pa ni tako. Ni denarja za take stvari.

Dorica: Ali tukaj nimate nikake banke? Pri nas je atej kar v banki naročil, da je plačala trgovcem.

Terezija: Vidiš, kar naročil je in je bilo plačano. Ne, Dorica tukaj nimamo take čudovite banke.

Dorica: Mamica je rekla, da ima tisti, ki je priden in rad dela, vsega dovolj. Pomanjkanje trpijo samo tisti, ki ne marajo delati. Pri vas pa ste vsi tako pridni.

Terezija: In vendar ničesar nimamo, si hotela reči. Veš, Dorica, tvoja mama se je strašno zmotila. Tisoč in tisoč je ljudi, ki bi radi delali, pa ne dobijo dela. In če delajo, dobijo tako malo plače, da težko, zelo težko živijo.

Dorica: Nekateri pa imajo vendar tako lepe vile. In gospod ravnatelj ima avtomobil, kočijo, vrt, tenis — igrališče in vse polno drugega.

Terezija: Da, da. Nekateri imajo ...

Dorica: Jaz sem mislila, da bi morali rudarji veliko zaslužiti. Saj tako težko delajo. Pod zemljo v nezdravem zraku. Pa lačni postanejo gotovo. In tudi lepa stanovanja bi morali imeti, lepa in zdrava, da bi se doma okrepili. In premog je pri nas v mestu tako drag. Vsaj mama je tako povedala ... Kam pa potem gre ves ta denar?

Terezija: Največ dobijo lastniki, gospodarji rudnika.

Dorica: Torej gospod ravnatelj?

Terezija: Ne, gospod ravnatelj je samo nastavljen za uradnika. Lastniki so drugi.

Dorica: Pa kje so, teta? Saj tukaj nisem nikogar drugega videla.

Terezija: Kje so? Bogve kje. V Pa-

rizu, Milanu, v Ljubljani in drugod. Nikdo ne ve tega natančno.

Dorica: Pa kako, da je to njihovo, če so tako daleč? Ali mogoče oni premog prevažajo po svetu?

Terezija: Prevažajo? Kako misliš? Da bi bili kurjači, ali strojevodje ali kaj? Ne, ne. To so gospodje, ki imajo vile, svoje automobile, svoje banke in svoj denar.

Dorica: To so pa gotovo zelo spretni in delavni ljudje. Tega pa vseeno ne razumem, kako so postali tako bogati in kako so prišli v te kraje?

Terezija: Tudi jaz ne, Dorica. Tega midve še dolgo ne bova razumeli.

Dorica: Kam pa hodijo stric vsako jutro, teta? In tudi Slavke, Cilke in Štefice včasih ni nikjer več, ko se zjutraj zbudim.

Terezija: Oče hodi v rudnik. Dvakrat na teden samo.

Dorica: Zakaj pa ne večkrat? Ali je pretežko delo?

Terezija: Ne, otrok dragi. Dela ni. Samo dvakrat na teden ga sprejme uradnik.

Dorica: In druge dneve?

Terezija: Druge dneve? Saj ti ni treba vsega vedeti, Dorica ... (Nagne glavo. Dorici se zdi kakor da joka).

Dorica: Kaj je teta? Zakaj ste naenkrat umolknila. Ali sem vas užalila?

Terezija: Ne, Dorica. Nisi me užalila. Zelo rada te imam. Skoraj bolj kakor svoje otroke. Le da hočeš vsega preveč vedeti. In ko zveš, si žalostna.

Dorica: Kajnega teta, da sem v napotje?

Terezija: Ne, vsi te imamo radi.

Dorica: Pa če ni dela? Povejte teta, kam hodijo stric zgodaj zjutraj in Slavka pa druge? Morate mi povedati. Zakaj me ne vzeajo s seboj?

Terezija: To ni zate; preveč bi se utrudila, in zbolela.

Dorica: Ne, saj sem čisto zdrava. Povejte teta!

Terezija: Če že hočeš vedeti ... Oče gre vsak prost dan v planino, da tam seka drva pri nekem bogatem kmetu. Ko ni šole, gredo otroci z njim, da mu pomagajo.

Dorica: Pa ni mrzlo v planini? Saj mora biti sneg tam gori.

Terezija: Sneg ni najhujše. To je kakor sladkor na potici.

Dorica (se nečesa spomni): Saj res, sneg je prijeten. Ko sem se učila smučanja,

sem neštetokrat padla v sneg, in je bilo prav prijetno ... Kakšne rokavice imajo stric, ko sekajo drva? Jaz sem imela pri smučanju zelo močne.

Terezija (z nasmehom): Ne, Dorica, pri sekanju rokavice samo motijo.

Dorica: Ali nič ne zebe?

Terezija: Zebe že. Na to se človek navadi ... Sedaj ne boš več silila z njimi v planine.

Dorica: Pač ... Če Štefka ne zmrzne, tudi jaz ne bom. To ne gre, da bi samo drugi za mene delali.

Terezija: Saj doma meni pomagaš.

Dorica: Oh teta, to je samo tako radi lepšega. Vedno bolj vidim, da me čisto nič ne potrebujete. Samo tako se delate, da bi ne bila žalostna ... Ne, ne to ne gre. Prihodnjič me boste zbudili zgodaj in bom šla z drugimi. Morate!

Terezija: In če tvoja mama zve, kaj bo rekla?

Dorica: Vam nima ničesar ukazovati. Prihodnjič grem z njimi, pa je.

Terezija: Pustiva to, Dorica. — Ali na dom še kaj misliš?

Dorica: Mislim.

Terezija: Ivanka je pisala, da je gospa mama postala v zadnjem času zelo zamišljena. Včasih je imela solzne oči.

Dorica: Tako rada jo imam. In vendar sem morala bežati pred njo. Po meni gotovo ne vprašuje. Užalila sem jo v dno duše. Sedaj čaka, da se skesana vrnem. Joj, kako je to hudo. Oh, ko bi pri nas doma postali ubogi, čisto ubogi ... Mogoče bi bilo potem boljše.

Terezija: Ti misliš, da je revščina zdravilo za vse.

Dorica: Gospod katehet nam je rekel, da so bogati ljudje v vedni nevarnosti, da napravijo svojo srečo ...

Terezija: To je res. Pa se ubogim ne godi nič drugače. Tudi velika revščina je nesreča. Vsak dan slišiš kletev, prepire in sovraštvo. Vsa kolonija je polna jeze. In koliko je solz? Koliko je trpljenja otrok. Koliko umorov. — O vsem tem veš ti zelo malo. Mogoče tudi tvoj dobri katehet ni vedel, kako se nam godi v tej zakleti dolini, v teh črnih rovih ...

Dorica: Teta, vi bi bili radi bogati?

Terezija: Ne, Dorica. Tega si ne želim. Samo toliko bi rada, da bi lahko živeli: da bi imeli kruh, snažno obleko in stano-

vanje. In da bi ne bilo toliko muk in trpljenja. Pa zakaj ti vse to pripovedujem!

Dorica: Ne, ne teta. Prav je, da mi vse to pripovedujete. Mama mi o tem ni nikoli govorila. In v šoli sem tudi zelo malo slišala. Same pripovedke, in vse se lepo končajo: O Pepelki, o Rdeči kapici, o Snegulčici, o Kralju Matjažu in Kraljeviču Marku. Kar vi pripovedujete, ni lepa pravljica. Pa je vendar več vredna kakor pravljica.

Terezija: Dorica, ti si prečuden otrok. In mislim, da te ima Bog zelo, zelo rad.

Dorica: Mislite, teta? Ko bi le bilo res!

(Zunaj se zaslišijo veseli glasovi otrok.)

Slavka, Cilka in Štefka (zelo revno a snažno oblečene prihite v sobo in vesele kličejo): Mati, mati, gospodična učiteljica je prišla.

Helena (mlado, priprosto dekle vstopi): Dober dan, teta Terezija. (Ji daje roko.) Zopet sem prišla pogledat, kako se vam godi.

Terezija (vstane): Hvala, gospodična Helena. Nič posebno novega ni pri nas. Živimo in poskušamo biti vsaj malo zadovoljni in včasih celo veseli.

Helena (ugleda Dorico): Kaj, Dorica, ti si še vedno tukaj? Ali te še ni domotožje odgnalo nazaj k mami?

Dorica: Ne, gospodična učiteljica ... Še vedno sem tukaj. Mama še vedno noče ničesar slišati o meni.

Helena: Veš, Dorica, skoraj te zavidam za tvojo veliko srečo.

Dorica: Kako srečo mislite, gospodična?

Helena: Srečo, pristno, najlepšo srečo, ki je mogoča v tvojih letih.

Dorica: Še vedno ne razumem, gospodična.

Helena: Otrok, ali ni to sreča, da si pustila mater in očeta, dom in udobnosti, sestrico in šolo, ker si hotela ostati res dobra? Tako si boš za vse življenje zapomnila, da je Bog prvi in edini gospod naših src. In to je največ, Dorica. Otrok, to je sreča.

Dorica: Pa mi je vseeno hudo. Za mamico, za ateja in za Mileno se bojim.

Helena: Ako Bog da, boš ves svoj dom s svojo žrtvijo odkupila.

Dorica (veselo): Potem bi se tudi moja zgodba veselo končala. Kakor pravljica o Rdeči kapici ...

Helena: Kakor pravljica? Mogoče kakor pravljica, a vendar povsem drugače. Kakor resnična pravljica o božjem otroku, ki je iskal srečo ...

Dorica: Kakšna pa je ta pravljica, gospodična? Tako rada bi jo slišala ...

Slavka, Štefka in Cilka: Res, gospodična učiteljica, pripovedujte pravljico. Vi znate tako lepo pripovedovati.

Helena: Pa še ni napisana.

Dorica: Pa jo vseeno pripovedujte, tako kakor bi jo vi napisali.

Helena (se vsede): Ne vem, če bom mogla. (Otroci posedejo okrog nje. Dorica se vsede v ospredje na nizek stolček.)

Dorica: Jaz že poslušam. Samo tega še ne vem, kako je lahko pravljica, ki je resnična, še pravljica?

Helena: To gre, Dorica. Ime je pravljica, kraj tudi, pot tudi in še marsikaj drugega. Vsebinska pa je resnična. Tisočkrat se je že tako prigodilo in tisočkrat se bo še ... Božji otrok, ki je iskal srečo, je tako stara pravljica, da je radi svoje ogromne starosti kar vsa nova ...

Dorica: Dobro. Torej poslušajmo. »Bil je nekoč otrok« ...

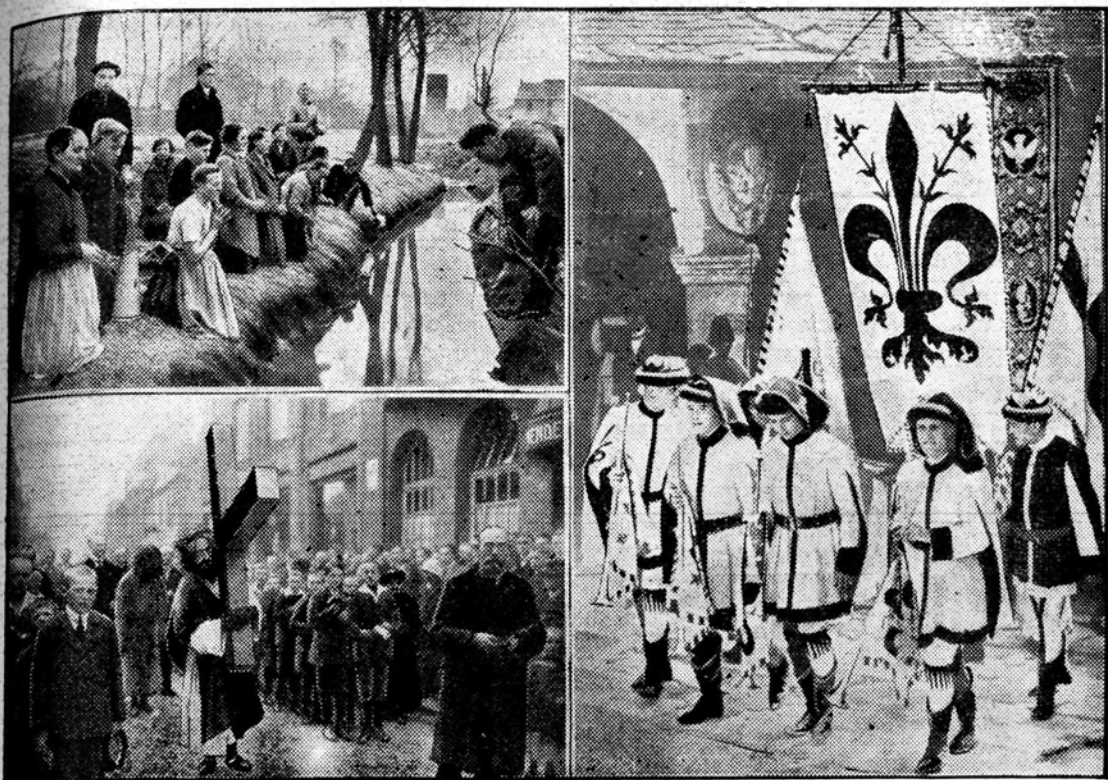
Helena: Dobro. Čisto tako se začne: Bil je nekoč otrok. Njegov oče je bil gospod, kmet obrtnik in delavec. Njegova mati je bila gospa, kmetica, delavka in ne vem kaj še vse.

Dorica: To je čudno. Pa bo že tako. V pravljici to pomeni, da je vseeno, kje se je to zgodilo.

Helena: Da. Vseeno je, kje je bil ta otrok doma. V mestu ali na vasi, v rudniku ali ob plavžu. Povsod bi bil lahko rojen in povsod bi bil lahko živel ... In ta otrok je hotel najti srečo. To se pravi, da je hotel ostati dober. — Iskati dobroto se pravi iskati srečo. Tako je bilo in bo vedno. — Doma je bilo tako malo sreče. V bogati hiši je ni bilo radi bogastva, v revni pa ne radi revščine. Zato je otrok odšel z doma. Iskal je in vpraševal. Nekoč je srečal lepo mlado deklico. Vsa je bila v rožah in sama je bila kakor roža. Vprašal jo je, kje naj išče srečo in kako je tej sreči ime? Deklica je rekla, da se tej skrivnostni osebi pravi lepota. Več deklica ni povedala. Tudi za pot ni vedela. Potem je srečal mlado ženo. Z obraza se ji je bralo, da vse ve in vse razume. (Dalje prihodnjič.)

POLETNO MODNO POROČILO

Za letošnje poletje kaže moda zopet na letnih oblekah okraske v vezenini. Katera izmed Vigrednic si misli letno obleko okrasiti z vezenino, naj takoj prične z delom. Tak okras obleke je res lep, trpežen in učinkovit. Na današnji prilogi prinašamo šest takih modelov. V tej modi radi izbiramo posebno vezenino v raznih barvah, ki jo lahko izvršimo tudi v razni tehnikah, kakor nam najbolj ugaja. Na kako različnih mestih naše obleke lahko okrasimo z vezenino, nam kažejo prav današnje slike. Največkrat seveda namestimo vezenino na životku, pri vratni izrezi in na rokavih; v enakih motivih tudi lahko nameščamo v karirastih vzorcih. Važno je, da z vezeninastimi okraski lahko krasimo obleke najmodernejšega kroja, pa tudi najpreprostejšega, ker je učinek vezenine povsod enako lep. Vsaka naročnica Vigredi, ki ima veselje in spretnost za vezenje, se bo te modne novosti gotovo razveselila. Vzorci vezenine, katere prinaša modna priloga Vigredi št. 4. in ki jih je treba le z likanjem prenesti na blago, se dobe pri tvrdki Ant. Krisper, Ljubljana. Vsak izmed današnjih modelov je na svojski način prikupljiv in priporočljiv. Na vseh vidimo, da je moda posebno naklonjena vitkim postavam. V dolžini kril ne opazimo nikakih izprememb. Vse je prikrojeno na normalno srednjo mero. Seveda pa se ravna dolžina krila vselej po načinu izdelave obleke. Elegantna obleka je vedno daljša, delavna obleka pa krajša. Preprosta volnena obleka učinkuje vedno športno, elegantna popoldanska obleka pa je vse bolj izumetničena. Kakršnikoli interesantni modni učinek pa najdemo na vsakem modelu. Omeniti bi bilo: nabrane rokavce, položene gube na njih, veliki obramni ovrtniki, ki rame primerno razširijo. Prav mnogo se nosijo tudi navzkriž zapeti prednji deli života, ki se večkrat v podaljšku zavezujejo v višini pasu na zadnjem delu. Ti modeli pristojajo vitkim, kakor močnim postavam. Sedanja moda zopet zelo ljubi razne našive, ki so okrašeni ob robu s plisirano volanco (riš).

Vsak narod, pa tudi vsak kraj ima svoje običaje. Zlasti ob velikih praznikih pride to posebno do izraza. Prelepih slovenskih običajev je toliko, da bi lahko z njimi napolnili cele knjige. Pa tudi drugi narodi imajo svoje šege in navade. Slika nam kaže razne običaje za veliko noč. Zgoraj levo »Umivanje potoka«, prastari običaj na veliki petek v Gornji Šleziji. — Spodaj: »Križ trpljenja« nosijo v procesiji na veliki petek na Westfalskem. — Na desni: »Procesija sv. križa« na veliko soboto v Florenci.

Ž E N A I N D E L O

R. Smersu:

DVOJNO ZASLUŽKARSTVO

Živimo v času splošne stiske. Brezposelnost z vsemi svojimi strašnimi moralnimi in socijalnimi posledicami narašča vedno bolj tudi med nami. Dan za dnem čitamo, kako podjetja radi gospodarske stiske odpuščajo delavce in delavke ter na-

meščence in nameščenske. Dan za dnem pa se pojavljajo tudi predlogi kako ozdraviti težke razmere sedanjega časa. Eden teh predlogov, ki se po časopisih in revijah vedno bolj ponavlja in je za naše ženstvo velikega pomena, je: odpraviti in prepovedati dvojno zaslužkarstvo. Pod tem izrazom pa razumejo ljudje dvoje:

Prvič: dvojno zaslužkarstvo obstoja v tem, da ima ena oseba več služb, čeprav bi mogla primerno živeti z eno samo.

Drugič: dvojno zaslužkarstvo obstoja pa tudi v tem, da sta v službi mož in žena.

Vsi smo za to, da se dvojno zaslužkarstvo v prvem smislu čimpreje odpravi. Država kot čuvarica splošnega blagra naj tu brez usmiljenja nastopi. Z zakonom naj se prepove dvojno službovanje vsem, ki imajo iz ene službe tolikšno plačo, da morejo z njo shajati. Pravtako naj bi upokojenci, ki uživajo zadostno pokojnino, ne odjedali s postranskimi službami kruha mlajšim delovnim močem. Seveda pa more to zadovoljivo rešiti edinole država z zakoni; priporočila in nasveti ne bodo odpravili brezposelnosti.

Poglavje zase pa je dvojno zaslužkarstvo v drugem pomenu. Predvsem moramo poudariti tole: S težko muko in z dolgimi boji si je ženstvo priborilo enakopravnost z moškimi, priborilo vstop v visoke šole in zavzelo odgovornejša mesta. Sedaj, ko smo v stiski — brez dvoma ne po krivdi žena — pa naj žene rešujejo brezglavo politiko moškega spola, pa naj žene takorekoč čez plot vržejo vse svoje pravice, svojo enakopravnost in svojo svobodo.

Zato je pri reševanju vprašanja dvojnega zaslužkarstva paziti, da se ne napravi krivice tam, kjer se je hotela deliti pravica. Dekleta se bore za neodvisno eksistenco v javnosti, ker morajo pač živeti. In tudi ogromna večina poročenih žen je v službi zato, da morejo one in njih družine živeti. Izjemni primeri niti v poštev ne pridejo.

Ali mislite, da zakonska žena in posebno pa še mati ne čuti, kako njena služba v tovarni, v uradu in kjerkoli izven doma ogroža temelje srečnega zakonskega in družinskega življenja. O, žene bi ostale prav rade doma pri družini, če ne bi bile prisiljene, da delajo izven doma bodisi, ker mož premalo zasluži, bodisi ker živi mož v večni negotovosti, da svojega bornega zaslužka ne izgubi i. t. d. Najpreje naj se rešijo ta vprašanja in potem bo službovanje poročenih žena samo po sebi rešeno.

*

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Trinajsta plača. J. N. iz Lj. vprašuje: Ali ima nameščenec (uradnik) pravico do trinajste plače?

Odgovor: Nameščenec ima samo tedaj pravico do trinajste plače, če je glede te sklenil z delodajalcem pogodbo ali če vlada običaj, da se daje trinajsta plača.

Kakor glede drugih prejemkov, tako tudi glede trinajste plače ni potreben izrečen ali celo pismen dogovor, ampak zadostuje na dovolj jasen način objavljena volja strank, da naj spada trinajsta plača k prejemkom v službenem razmerju. Na

tako voljo moremo sklepati pri rednem plačevanju trinajste plače. Pa tudi enkratno plačilo zadošča tam, kjer je trinajsta plača običajna in se da sklepati, da je bilo izplačilo izvršeno v smislu takega običaja. Zaradi običaja postane plača sestavni del nameščenjskih prejemkov in zato nameščenceva pravica. Če seveda delodajalec v primeru pogodbe ali običaja trinajste plače noče izplačati, ga bo treba k temu s tožbo prisiliti.

Odškodnina za neizrabljen dopust. J. N. iz Lj. vprašuje: Kolika odškodnina pritiče nameščencu za neizrabljen dopust?

Odgovor: Do dopusta ima nameščenec zakonito pravico. Obrtni zakon namreč pravi: Ako služi nameščenec pri istem podjetju neprekinjeno 6 mesecev, se mu *mora dati* v teku leta dopust najmanj 10 dni na leto, po 5 letih službe najmanj 2 tedna itd. Nameščenec ima *pravico* do prejemkov za čas dopusta. Dopust se mora izkoristiti v teku leta, prenosa dopusta na drugo leto se ne more zahtevati.

Iz teh zakonitih določil sledi: Nameščenec, ki spada pod obrtni zakon, ima pravico do dopusta in to pravico mora v teku leta izkoristiti, sicer mu ugasne. Glede nastopa dopusta se mora seveda z delodajalcem dogovoriti.

Če pa nameščenec dopusta ni izrabil in je torej delal tudi v dopustni dobi, dasi ni bil dolžan delati, ima pravico do plačila za to delo. Delodajalec je prejel od nameščenca več storitev, kot bi jih smel zahtevati; in te mora seveda nameščencu plačati. Plačilo za to delo znaša toliko kot za redno delo. Nameščenec more torej za čas neizrabljenega dopusta zahtevati dvojne prejemke.

Zavarovalna obveznost dekle na kmetih. Ista vprašuje: Ali mora biti zavarovana pri Okrožnem uradu dekla na kmetih, ki opravlja poleti dela na polju in pri živini, pozimi pa dela tudi kaj malega v gospodinjstvu?

Odgovor: Po zakonu o zavarovanju delavcev niso obvezno zavarovani poljedelski delavci in posli v poljedelskem delu. Pri tem ima zakon v mislih one delavce in posle, ki se pretežno bavijo s poljedelskim delom in jim je poljedelsko delo glavni poklic. Če je torej dekla na kmetih tudi pozimi pretežno t. j. preko polovice dneva zaposlena pri živini in pri kmečko-gospodarskem delu, ne spada pod zakon o zavarovanju delavcev. Če pa je pretežno zaposlena v gospodinjstvu (kuhanje, čiščenje stanovanja, pospravljanje i. t. d.), kar se pa na kmetih le redko zgodi, tedaj mora seveda biti prijavljena Okrožnemu uradu.

PO SVETU

V Nemčiji je bilo v zadnjem času izdanih mnogo zakonov, ki zadevajo zaposlitev žena v zasebnih in javnih službah. S temi zakoni hoče nemška vlada doseči to, da se

zmanjša število zaposlenih žena in se mesto teh zaposle brezposelne moške moči. V Prusiji so prepovedali ženam delati v pogostiteljski obrti (v gostilnah, kavarnah, hotelih i. t. d.). Dalje so se uvedla tkzv. poročna posojila. To posojilo dobi žena, ki se poroči in zapusti službo. Ob rojstvu otroka se zmanjša posojilo za 25%. — Pripravlja se zakon, ki bo odpravil dvojno zaslužkarstvo. V veljavo pa je že stopil zakon, po katerem bo treba polagoma odpustiti iz javnih služb vse one poročene žene, katerih možje imajo stalne poklice in so primerno plačani.

Na Kitajskem vladajo glede ženskega dela silno slabe razmere. Delovni čas v industriji zaposlenih žena znaša 12 do 15 ur dnevno. Delajo tudi ponoči. Ves mesec imajo samo dva prosta dneva. Plače so za polovico nižje, kot pri nas. Zdravstvenih predpisov ni, zato je večina delavnic in tovarov silno pomanjkljivo opremljena. Prostori so prenapolnjeni, slabo razsvetljeni in še slabše zračeni. Delavke imajo svoje otroke-dojenčke kar pri sebi na tleh. Bolezni, nesreče in umrljivost zelo naraščajo. Najslabše pa je to, da se za usodo teh delavk nihče ne briga.

V Italiji je bil leta 1925. ustanovljen zavod za zaščito mater in otrok. Ta zavod je dosegel lansko leto posebno velik razmah. Vzdrževal je 2346 posvetovalnic za matere in otroke, 1236 posredovalnic za delo in 2047 otroških vrtcev za otroke od 2 do 3 let starosti. Skupno je bilo na ta ali drug način pomagano 294.938 ženam.

V Indiji ni dosti boljše kot na Kitajskem. V velikih indijskih čajnih nasadih vladajo naravnost neznosne razmere. Umrljivost med delavkami v teh nasadih je desetkrat večja kot v Evropi. Glavni vzrok tega je slaba in pomanjkljiva hrana, številne bolezni in prevelik napor pri delu.

V Čehoslovaški so izdali statistiko o zaposlitvi žena v posameznih gospodarskih panogah. Žene tvorijo tretjino vsega zaposlenega delavstva in nemeščentstva. V oblačilni in tekstilni industriji tvorijo celo dve tretjini, v nekaterih panogah so pa seveda slabše zastopane. Tudi pri nas je približno tako. Po podatkih Okrožnega urada v Ljubljani je znašal v letu 1933. pri nas odstotek zaposlenih žen 38. — Pri nas tvorijo torej žene več kot tretjino vsega zaposlenega delavstva in nemeščentstva.

Vsako podjetje, ki nima zgodovinskega ozadja, se nam sodobnikom zdi brez-pomembno. Za velike stvari smatramo le one, ki jih zgodovina kot take omenja. V tem oziru seveda slovenski in jugoslovanski Kolodvorski misijoni niso nič velikega in nič važnega. Pa vendar se v tem tihem delu skriva kos katoliškega ženskega gibanja pri nas.

Začetki, zlasti pa idejni začetki Kolodvorskega misijona segajo že kako deset-letje nazaj v našem katoliškem ženskem gibanju. Saj vemo, da žensko usmiljenje vedno srečuje potrebo vsakokratnega časa. Zato lahko trdimo, da je karitativno vprašanje vprav sodobno vprašanje. In k temu vprašanju moramo pač prištevati tudi vprašanje Kolodvorskega misijona in vprašanje ženskega varstva, ki sta v tesni zvezi. Ugotoviti pa moramo vnaprej, da so se morale tega varstva lotiti žene same, ker noben paragraf še tako dobro zamišljenega javnega varstva ni bil dovolj prožen, da bi mogel priti potrebi ženskega varstva blizu. Morebiti ne bo odveč, če si ogledamo nekoliko zgodovinsko ozadje začetkov varstva žena in deklet.

Pred nekako 40 leti se je pokazala nujna potreba po varstvu žena in deklet. To je bilo tedaj, ko je nujna potreba pognala ženo z doma, da si poišče dela in zaslužka, ker ji ga dom ni mogel več dati. Marsikaj hudega je morala v tistih časih prestati žena, da je njena beda izzvala usmiljenje in zahtevala pomoč. Takrat je prihajala tozadevna pomoč le od posameznikov in le v poedinih slučajih. Kmalu pa se je začela ta pomoč organizirati, ponajveč v ženskih društvih, katerih članice so imele največ srca in usmiljenja za bedo svojih sester. Delovanje teh in takih društev se je kmalu združilo po deželah, da je postalo bolj enotno, širše in čim večjemu številu potrebnih dostopno.

Dokler se je to delo vršilo le kot stranska veja raznih ženskih organizacij, pa naj si je bilo tudi že organizirano po potrebah posameznih dežel, ni moglo pokazati vsestranskih uspehov. Treba je bilo to delo posplošiti, je postaviti na skupni temelj s posebnimi pravili, ki naj bi usmerjala vse delo po vseh deželah v enotno smer. To se je zgodilo leta 1897., ko je bila ustanovljena internacionalna katoliška zveza društev za varstvo deklet. Do tedaj je delo v raznih deželah pokazalo lepe uspehe, da je nova zveza društev brez strahu stopila pred javnost.

Ta internacionalna zveza je sestavljena iz društev za varstvo deklet po raznih deželah. Njen namen je, da združuje in seznanja med sabo že v isti namen obstoječa društva in jih zaradi uspešnejšega dela navaja k enotnemu in skupnemu delu, da v krajih, kjer še takih društev ni, daje pobudo za ustanovitev in skuša na ta način doseči moralno in materialno varstvo žena in deklet.

V tej zvezi včlanjena društva so v svojem delu povsem avtonomna. Svoja pravila sestavijo po potrebah dotične dežele in države ter usmerijo po svojih sredstvih vse delo, pa najsi bi bilo katerekoli vrste, k istemu cilju, namreč varstvu žena in deklet. Sredstva pa, ki jih društva uporabljajo za varstvo deklet vseh slojev pa so:

ustanavljanje in vzdrževanje tečajev za poklicno nadaljno izobrazbo deklet in žena, strokovna izobrazba služkinj za njihov poklic, koristna zaposlitev brezposelnih, posredovanje dela in službe, ustanavljanje hranilnic in starostnega zavarovanja, boj prostituciji in zvodništvu, varstvo potujočega ženstva, skrb za ogrožena dekleta, moralni dvig padlih deklet, skrb za odpuščene kaznjenke i. t. d.

Sedež internacionalne katoliške zveze društev za varstvo deklet je v Fribourgu v Švici. Do sedaj je v njej včlanjenih okoli 30 deželnih oziroma državnih zvez, ki šteje povprečno vsaka 4 do 5 krajevnih društev za varstvo deklet, ki vsa skupno in strnjeno nastopajo v javnosti s svojimi najrazličnejšimi ustanovami za skupni in enotni cilj: varstvo žena in deklet.

Tudi po drugih mestih so se v isto svrho postavile dobre žene v gnečo velikomestnih kolodvorov in so z bistrim očesom gledale za plahimi in neizkušenimi dekleti, ki jih je z druge strani morebiti že vabil ta ali oni na nepoštena pota, ter so jih s sestrsko dobroto sprejele v svojo oskrbo in jim tudi še naprej pomagale s svetom in z navodili. Kolodvorski misijon je namreč po vsem svetu razširjena ustanova. Vpliv njegovega blagoslovljenega dela se je pokazal tam, kjer je bil na pravem mestu: pri dekletih in potujočih ženah, samih in zapuščenih, sredi mestnega trušča. Tako tudi vidimo, da Kolodvorski misijon obhaja v mnogih krajih že lepe jubileje. Tako obstoja n. pr. v Švici že okoli 40 let, v Nemčiji 35 let, v Gradcu tudi že nad 20 let i. t. d. Smatrati ga je za najvažnejše udejstvovanje varstva deklet, za najmočnejši steber mednarodnega varstva ženstva sploh, za močan jez proti trgovini z dekleti, ki je na vele mestnih kolodvorih večkrat najživahnejša, ker se skriva v velikanskem dotoku tujcev in si često izbere poštena, delavna dekleta, ki nič hudega slutec nasedejo sijajnim obljubam. V trenutku, ko bi Kolodvorski misijon to svoje delo opustil, bi šla ta trgovina v klasje.

Da je tu opisana nevarnost za dekleta res velika, je najboljši dokaz to, da so se prav za delo na kolodvoru odločile razne veroizpovedi, ne samo katoličani. Kolodvorski misijon lahko imenujemo prostovoljno združitev usmiljenih oseb, ki skromno in na tihem vrše dela ljubezni do bližnjega. Na tem področju nihče ne sme pričakovati velikih in sijajnih uspehov, ne slave in časti, še manj pa prijetnosti in zabave. O vsem tem se tu prav res ne da govoriti, a vendar nastajajo tu tihe dobrote, ki v globini srca zadovoljujejo. Kolodvorski misijon bi lahko imenovali »prostovoljno reševalno družbo«. Ta je takoj na mestu, če zasluti človeško življenje v nevarnosti. Kolodvorski misijon pa vsak dan vidi sto in sto deklet in žena, ki jim preti duševna in telesna nevarnost, pa jim pomaga neopaženo in tiho. Njegovo delo ni le delo človečanstva, humanosti, ampak je pravo samaritansko delo. Kakor usmiljeni Samaritanec ni vprašal, kdo je ranjeni, ki mu je hotel pomagati, ampak mu je vlil olja v rane in je tudi še dalje zanj skrbel, tako tudi Kolodvorski misijon pomaga vsakomur, ki je pomoči potreben, brez ozira na vero ali narodnost — v božjem imenu in za božje plačilo. Delo Kolodvorskega misijona pa je tudi nujno potrebno socialno delo; kajti v dekliški duši je zapopadena ljudska duša in od moralne moči deklet in žena je odvisna moralna obnova ljudstva.

V mnogih primerih Kolodvorski misijon prične svoje delo še preden pridejo dekleta v mesto. Najvažnejše točasno delo bi moralo biti, da odvrne vse one, ki nameravajo v negotovost mesta, in jih pridrži na domači grudi. To svarilo pred nepremišljenim odhodom v tujino, zlasti v mesto je tolike važnosti, da ga lahko ime-

nujemo najučinkovitejše sredstvo, s katerim dekleta obvarujemo pred moralno pogubo. Ne smemo namreč pozabiti vseh blagodejnih vplivov doma in domače okolice, znane družbe, domačnosti sploh, ki jim je dekle, pa bodisi, da ni najboljša, izpostavljena v domačem kraju, ki jo vsi z vso močjo priklepajo nase in na ono dobro, ki je v vsaki, — ki pa s prihodom v tuj kraj vsi hkrati prenehajo in je sirota kakor izruvana cvetka, presajena v puščavo. Zato ni brez pomena, če Kolodvorski misijon prosi vsa ženska društva, da s predavanji in z dokazi iz resničnega življenja prepričajo beg z dežele v mesto. Če se pa le tu pa tam primeri, da zapusti dekle svoj dom in odide v tujino za kruhom, tedaj Kolodvorski misijon prične s svojim neposrednim delom. To se kot delo internacionalne naprave lahko rečemo po vsem svetu enako vrši. Pri prihodu ali tudi odhodu vlakov vrši na kolodvoru službo gospa ali gospodična, ki ima na rokavu mednarodni odznak Kolodvorskega misijona, v belo-rumeni barvi z napisom Kolodvorski misijon. Zastopnica Kolodvorskega misijona, kolodvorska pomočnica, kolodvorska sestra je to. Nanjo se z zaupanjem vsakdo lahko obrne, ki potrebuje katerekoli informacije, nasveta ali pomoči.

Ob pričetku delovanja Kolodvorskih misijonov se je povsod pokazalo, kakor da so namenjeni izključno le potujočemu ženstvu in varstvu deklet. Kmalu pa je potreba pokazala novo delo poleg starega in danes je delovanje Kolodvorskega misijona po vsem svetu kar se da vsestransko. Njegovo delo pa se še razširi, ko si vsakega, ki je bil pomoči deležen, tudi napiše, da ga ne pozabi, ampak zasleduje tudi še nadalje njegovo pot. Treba je oskrbeti naslove zaupnih oseb, zavetišč, uradov, javnih naprav in ustanov, njih uradne ure, sploh vse kar je potrebno. Da je treba opisati pot do tja, raztolmačiti železniške zveze, napisati priporočila za tuje Kolodvorske misijone, nasvetovati trgovine, zdravnike, oskrbeti varno spremstvo, rešilni avto in še mnogo drugega, to se seveda razume. Iz tega pa je razvidno, da mora biti kolodvorska pomočnica univerzalen človek, krepkih živcev, res kos svojemu delu, vsestranskim potrebam in zadevam, ki jo srečujejo vsak dan. Mnogotere teh lastnosti ji niso prirojene, ampak se jih mora še priučiti in privzgojiti. Zato se v centrali vsako leto v posebnih tečajih izobrazujejo kolodvorske pomočnice, ki jim seveda ne dajo vsega znanja, a vsaj zbude vse one značilne ženske zmožnosti, ki so pri delu na kolodvoru najnujnejše. Biti pa mora vsekakor odločna, prijazna, večja oseba, ki vzbuja zaupanje. S prisotnostjo duha mora obvladati vsakokratni položaj in spoznati takoj, s kom ima opravka; seveda pa mora razpolagati tudi s finim taktom in nastopom, ki pa zopet izvira iz njene notranje blagosti. Samo zanimanje za stvar še ne zadostuje, imeti mora globoko razumevanje, čuteče srce in resnično željo pomagati. Tujo potrebo in bol mora občutiti kot svojo lastno in tudi prav tako z njo ravnati. Svoje delo mora smatrati za vestno dolžnost. Smelo trdim, da vse to sloni na trdnem in globokem verskem prepričanju in v zavesti, da dela za Boga in rešitev duš.

*

PISMO IZ SKOPLJA

Kakor je Vigrednicam že znano, imamo služkinje svoj dom v »Domu sv. Marte«, Karadžordževa, 56. 28. januarja smo imele občni zbor našega društva. Zbralo se nas

je 32 deklet, 30 Slovenk in 2 Hrvatice. Občnemu zboru je predsedoval preč. g. župnik Cepetič. Kot gost je bil navzoč dr. Joksimović, sanitetni šef. Kratko poročilo o delu društva v letu 1933. bi bilo sledeče:

Sestankov ob nedeljah popoldne smo imele 8. t. j. vsak mesec eno nedeljo. 15. oktobra nas je obiskal naš prevzvišeni g. škof dr. Gnidovec, ki nas je v toplih besedah pozival, naj z vso močjo varujemo svojo deklinško poštenost, kar se nam bo posrečilo, če se držimo Cerkve in sv. zakramentov. Hvala Bogu, da imamo za to dovolj prilike v naši župni cerkvi, kjer imamo slovenskega p. jezuita preč. g. Žiberta, ki prav po očetovsko za nas skrbi. Do sedaj se je v naše društvo vpisalo 41 članic, 30 Slovenk in 11 Hrvatice. Da nas na občnem zboru ni bilo toliko, je vzrok ta, da sta 2 članici odšli v samostan, 9 članic domov ali v druga mesta, 2 pa sta bili izključeni. Na mesečne sestanke pride vsakokrat 25 do 30 deklet.

V domu je prenočevalo do sedaj 96 deklet-služkinj 1012 noči. Od teh je bilo katoličank 87, pravoslavnih 9 in po narodnosti: 44 Hrvatice, 36 Slovenk, 8 Srbinj, 3 Čehinje, 2 Albani, 1 Poljakinja, 1 Madžarica in 1 Francozinja.

Društvena posredovalnica je preskrbela službe 22 dekletom. V domu pa prenočujejo tudi kuharice orožniških postaj, kadar pridejo po opravih v mesto. V domu pa imajo članice tudi priliko, da, ko iz ene službe izstopijo, počakati na drugo in si nekoliko odpočiti, ali pa si tudi nekoliko okrepiti.

Gdč. A. Christi, ki nas je obiskala lani,

nam je poslala nekaj denarja, s pomočjo katerega smo prezidali dvorano v 3 sobe, da bodo zdaj spalnice pripravnejše. Žal pa nam manjka postelj in posteljnine; vendar upamo s pomočjo od Rafaelove družbe obljubljenе podpore tudi to izpopolniti. Žal, da ne dobimo nikjer večjih podpor, članarina pa je le malenkostna.

V nedeljo 4. februarja smo priredile zabavno popoldne v cerkveni dvorani poleg župne cerkve. Dvorana je bila polna. Naša Viki Ruben je v lepem govoru pozdravila navzoče. Nato so prav z občutjem zapele tri slovenske pesmi: Mavovo »Oj, zato...«, »Prišla je miška« in »Rožic ne bom trgala.« Potem smo igrali igro iz življenja slovenske služkinje »Za srečo«, ki nam jo je poslalo ljubljansko »Društvo za varstvo deklet«. Pravijo, da smo izvrstno igrale. 11. februarja smo igro ponovile in naša priljubljena šaljivka Karolina Komočar je odigrala šaljivi samogovor »Jabolčna potica.«

Po veliki noči bomo zopet igrale, ljubljansko društvo nam je zopet poslalo nekaj iger, pa se še nismo odločile.

Materinski dan pa bodo priredili otroci svojim mamicam, me pa bomo le pomagale.

To so v kratkem naše novice. Vse Vigrednice in sploh vsa slovenska dekleta pa prav sestersko pozdravljajo

slovenske služkinje v Skoplju.

P O Ž E N S K E M S V E T U

Marija Vera ob 25 letnici umetniškega ustvarjanja. Velika slovenska umetnica, članica Narodnega gledališča v Ljubljani, Marija Vera je praznovala 3. marca 25 letnico svojega plemenitega poslanstva v gledališki umetnosti. Najvišja njena odlika je v tem, da ni le igravka, marveč pred vsem umetnica ki zna s čudovitim talentom odkrivati najgloblje globine človekove duše. Kot preprosta deklica je začela svoj težki poklic v dunajskem dvornem gledališču, od tu pa je prehodila najslavnejša evropska gledališča in povsod pretresala človeška srca. Marija Vera je dokazala, da je gledališka umetnost zares elementarna sila, ki more preroditi človeka ali ga pogubiti: ali ga dvigne v visoke

etične vrline, ali pa mu iztrga vse duhovne vrednote. Zakaj gledališka umetnost je življenje. To se je zlasti pokazalo v Gdansk, kjer je Marija Vera med svetovno vojno s svojo umetnostjo bodrila zapuščena dekleta in žene. O tem pripoveduje naša umetnica: »Gdansk je bil kraj mojega srca. Saj veste, kako so bile duše žena in deklet med veliko vojno izpraznjene. Vera v življenje in človeške vrednote je ugasnila. Ljudje so se predajali trenutkom izživljanja, saj ni bilo nikjer lučke, ki bi jim svetila v lepše dni. Vsega lepega je konec! In takrat jim je gledališče odkrivalo življenje, ki so postala ženam in deklicam lučke... Tiste hvaležnosti in ljubezni ne bom nikoli pozabila;

tistih rož in solz ... Takrat sem najgloblje doživela poslanstvo umetnosti ...»

Marija Vera je tragedinja, zlasti pa oblikovalka mater. Njene matere pretresajo sleherno še tako trdo srce. Zlasti skrita srca kmetskih mater zna odkrivati z nedosegljivo silo. Sicer je danes čas, ko so se umaknile z gledaliških odrov globoke drame; danes teži občinstvo za veselejšimi deli, vendar želimo, da bi Marija Vera še mnogo mnogo let oblikovala našo slovensko kmetstvo mater v vsej njeni globoki veri in bolečini.

S katerimi ženskimi liki se pisatelji največ bavijo? Zanimivo je, da se pisatelji raznih časov lotevajo v svojih romanih junakinj, ki so znane po svojem nesrečnem koncu, ali pa onih, ki so bile kakorkoli na slabem glasu. Sorazmerno največ knjig je nastalo o nesrečni *Mariji Antoinetti*, ki je postala žrtev francoske revolucije. Zdaj je napisanih o njej blizu 230 knjig. Njej sledi *Devica Orleanska*, junakinja francoskega naroda in svetnica; tudi ta je po krivici končala na angleški grmadi. Njene podobe se je lotilo že nad 150 pisateljev. Malo manj knjig (namreč 140) je napisanih o nesrečni angleški kraljici *Mariji Stuart*, ki je radi zvestobe do katoliške vere nasilno umrla. Tej sledijo znane vladarice, ki so znane po svoji moški naturi ali nasilnosti: Cesarica Marija Terezija, angleška kraljica Elizabeta, ruska carica Katarina II., Marija Medičejska itd. Več knjig je posvečenih tudi velikim in priljubljenim svetnicam, ki so kakorkoli preobrazale svet. Te knjige pa so bolj zgodovinsko-biografskega značaja kot posvetnega. Tako poznamo mnogo knjig o Katarini Sijenski, Tereziji Avilski, zlasti pa o moderni svetnici mali Tereziki od Deteta Jezusa.

V Evropi prevladujejo ženske nad moškimi za 3,400.000 oseb. Za to visoko število je na evropski celini več žensk kakor moških. Največji presežek žensk imajo sledeče države po vrsti: Švica, Francija, Belgija, Anglija, Norveška, Madžarska. Ni torej čudno, da si morajo iskati ženske samostojnih poklicev, če se hočejo preživeti. In nepošteno bi bilo neporočenim ženskam kakor koli zavirati pot do služb. Čas patriarhalnega življenja, ko so neporočene deklice ostale v družini, je že davno preminil. Zatorej moramo te vrste

ženstvu vsekakor posvečati vso skrb da se bodo dostojno preživljale.

Nenavadne ženske pravice. V nekem škotskem zakonu iz leta 1288. je zapisana sledeča odredba: Vsaka ženska, najsi bo visokega ali nizkega stanu, sme v polnoletju zasnoviti moškega, ki ga vzljubi. Ako je ta prost vseh obveznosti (t. j., da ni oženjen ali zaročen), pa odbije deklinško roko, mora plačati globe en funt ali pa z ozirom na premoženje primerno odškodnino. Podoben zakon je bil malo kasneje sprejet tudi v Franciji, a koncem 15. stoletja še v Genovi in Florenci. Ta zakon se ponekod po Angliji še danes uporablja. Zasnovljeni fant, ki brez pravega razloga odbije deklinško roko, mora kupiti dekletu svilen obleko. Ta zakon bi ne bil napačen tudi za nekatere naše trdovratne samce, ki si iz golega ugodja nočejo ustvariti družinskega ognjišča ...

Odvetnica za žene in otroke. Nedavno je končala pravne študije na kairski univerzi prva Egipčanka, Naima Ayoubi, ki se je posvetila zlasti ženskim in otroškim problemom.

Banka v ženskih rokah. V Šanghaju obstoja že nad deset let banka, ki jo upravljajo same ženske. Ravnateljica je gospodična Nyen-Sok-Wo, ki je končala študije na kitajski univerzi v Futanu. Ker je dosedanje poslopje postalo pretesno, so se odločile podjetne žene, da ga razširijo v veliko moderno banko. Bog ve, ali ima ta ženska banka kaj več srca za socialne potrebe bednih kakor moške banke ...

Ženska armada proti boljševikom. V kitajskem mestu Fukien se je nedavno osnovala armada ženskih prostovoljk, ki imajo edini namen: boriti se proti prodiranju boljševikov in njihovih idej. Za zdaj je pristopilo v armado 2.000 žena in deklet. Njihova uniforma je podobna skavtski; namesto čevljev pa nosijo sandale. Na vsak način zanimiv primer podjetne ženske nature.

Svojevrsten ženski poklic. V malem nemškočeskem mestecu Wiklitz se je odločila hčerka tamkajšnjega krovca, da bo sledila očetovemu poklicu in prevzela kasneje njegov patent. Zdaj je že začela dobo učenke pri lastnem očetu. Čas se je danes povsem izpremenil. Učitelji segajo po dimnikarskih poklicih, visokošolci posta-

jajo natakariji, deklice pa se vzpenjajo po strehah kakor drzni fantje. Pa kruh je kruh.

Poznamo tudi stalno sotrudnico Vigredi, ki je izučen pek in dela zaenkrat kot pomočnica v pekariji svojega očeta. Vsak dan vmesi 150 kg moke.

Bubi-frizura — stara iznajdba. Neki francoski učenjak je odkril med popravljanjem katedrale v Vymingtonu fresko-slike, na katerih so naslikane žene in dekleta z bubi-frizuro. Slike so bile naslikane v 14. stoletju in so posnele tedanjo modo ženskih frizur. Tako se obrača čas. Danes so se vrnila ženske v 14. stoletje. Pa se bo znova kmalu obrnilo. Najnestalnejša stvar na svetu so — okusi.

Sramota za dekcle, ki ne zna kuhati? Neki pariški knjigarnar je priporočal svojo novo knjigo s sledečo reklamo: »Kaj morajo dekleta znati pred možitvijo.« Hkrati je objavil, da bo pošiljal knjigo diskretno zavito. V kratkem času so naročila kar deževala. Knjiga je bila v tednu dni razprodana. Toda glej! Že po nekaj dneh je prejemal knjigarnar na tisoče pritožb. Deklice so pisale, da niso zadovoljne z vsebino knjige, ker to je vendar navadna »Kuhinjska knjiga«! Tožile so ga, da jim povrne denar. Sodnik pa je bil drugega mišljenja. Izredno se je začudil, da se mlade deklice branijo kuhinjskega pouka pred možitvijo. Sramotno je to, je dejal,

da se izmikajo temu, kar je nujno zvezano z njihovo prihodnostjo, če bodo kdaj žene in matere. Knjigarnarja pa je, kajpada, oprostil sleherne kazni.

23. januarja letos je umrla dr. Hedvika Heyl, ustanoviteljica gospodinjskih šol v Nemčiji. Naše učiteljice gospodinjskih šol, ki so študirale v Nemčiji, se je bodo gotovo spominjale, saj je njena slika na častnem mestu (prav poleg cesarja Viljema) visela po vseh gospodinjskih šolah. Rojena 2. maja 1850., se je kot mlado dekle podala v uk h Henrieti Breymann, kjer je dobila prvo pobudo za gospodinjsko in socialno udejstvovanje. Ko se je z 18 letom poročila s tovarnarjem v Berlinu, je začela uporabljati vse gospodinjsko in socialno znanje, ki ga je bila v prejšnjih letih deležna. Žene delavcev v tovarni in njihove hčere je začela uvajati v pravilno, ekonomsko in higiensko gospodinjstvo. Sploh pa je vse svoje življenje zastavila v to, da bi se gospodinjska izobrazba nemških žen dvignila. Njen izrek je bil: gospodinjstvo je mati vsake znanosti; zanemarjanje gospodinjstva se bridko maščuje. — Gospodinjskega vzgajališča in učilišča v njenem času ni bilo; Hedvika Heyl je orala ledino. Kakšen je bil uspeh njenega življenjskega dela, kažejo tisoči in tisoči gospodinjskih in ženskih šol v širni Nemčiji, ki so plemeniti ženi in socialni delavki najlepši spomin.

I Z N A Š I H K R O G O V

(Francki Lesarjevi cand. paed. V. l. iz Brež pri Ribnici v spomin.)

Kmalu se bodo zamajali zvonovi in zapeli veličastno, zmagoslavno v velikonočnem jutru: Kristus je vstal, Aleluja!

Dvignile se bodo megle, zlato sonce bo prisvetilo izza mogočnih gora in gričev, vse bo začelo zeleneti. Cvetice bodo začele odpirati svoje cvetne čašice, ptički se bodo zbirali okoli grmov in prepevali svoje slavo-speve. Da, vse se bo prebudilo, vse poveličevalo moč Njegovega vstajenja! Sonce milosti bo zasijalo s polno močjo in neizmerno toploto v naše duše.

A Ti predraga Francka? Dvajset velikih tednov si preživela, dvajset velikih

noči. Sedaj Ti bo vstajenje tam v rajskih dvorih prvo; tam v deželi večnega blaženstva boš z angeli prepevala mogočno in večno Alelujo!

Bledela si, venela si in sredi februarja se je dan življenja nagnil k večeru, nehalo je utripati srce, klonila si nežno cvetno glavico, zatisnila blage oči in zaspala si mirno v Gospodu.

Blizu si bila, draga Francka, blizu cilju, še malo in odprla bi se Ti bila vrata cvetne grede, da z ljubeznijo in požrtvovalnostjo skrbno neguješ in zalivaš cvetno popje. — Ali kruta bolezen — morilka je potrkala na Tvoje grudi, vedno bolj si padala s zdravjem in končno Ti je izpila mladostne moči. —

Spominjam se tako živo najinega srečanja. Minilo je leto, božične počitnice so bile. Obujale sva zlate spomine skupnega dijaškega življenja. — Pri razstanku si mi stisnila desnico in rekla: »Z Bogom, draga Štefica, naj Ti bo vedno toplo in lepo v daljni Dalmaciji ... usoda! Bog ve, kako bo z menoj?« Zamislila si se ... kot da si slutila ... In bilo je to srečanje poslednje na življenjski poti!

Žal mi je predraga Francka za Tvojim globokim, idealnim, vzornim, plemenitim dekliškim srcem. Žal mi je za Tvojo mladostjo! Boli me, ker radi daljave nisem bila med kolegicami, da Te spremljam na zadnji poti k odprtemu grobu — k večnemu počitku. Boli me, ker Ti nisem položila kito cvetja in zadnji pozdrav na svežo gomilo. —

Draga Francka, spominjaj se me tam v deželi večnega smehljaja pri Nebeški vrtarici, da čuva nad menoj, da varno jadram naprej skozi valovje življenja in pridem končno za Teboj v večni pristan.

Namesto ob odprtem grobu Ti kličem sedaj: Pozdravljena, draga Francka! Naj bo lahka mariborska zemljica Tvojemu telesu, Tvoji duši pa sveti, velikonočni mir!

Štefica Perovšek — Split.

Vesele velikonočne praznike in prav lepe pisanke žele vsem svojim prijateljicam in prijateljem, znankam in znancem, prav posebno pa svojim dragim domačim slovenska dekleta v Skoplju: Anica Ejster, Lojzka Ana Horvat, Karolina Komočar, Rezika Lah, Karolina Rastresen, Vika Rubin, Anica Štrbenk, Micika Vrbnjak.

»Ljudski oder«, list za poglobitev našega igranja, leto I., štev. 1.—2. Izdaja

»Založba ljudskih iger« v Kranju kot del svojih rednih izdanj za l. 1934. Naročnina rednih izdanj (list in štiri igre) letno 60 Din, naročnina lista samega 20 Din, Urejuje Niko Kuret.

Že nekaj časa napovedana »Založba ljudskih iger« v Kranju je začela s svojim delom. Izšla je prva številka njenega mesečnika, ki je posvečena s članki Niko Kuret, dr. Jože Pogačnik, Davorin Petančič in Matija Munda. Praktični del obsega rubrike: Kaj naj igramo, Igravec sam s seboj, Kaj se igra. Pokret, ki nadaljuje lanske grobeljske »Ljudske igre«, se stavlja izrazito v službo Katoliške akcije in hoče v tem duhu preusmeriti delo naših ljudskih odrov. Hkrati s listom je izšla tudi prva knjiga, o. Romualda besedilo za pasijonsko procesijo v Škofji loki iz 1721., ki ga je Niko Kuret priredil za moderni oder kot »Slovenski Pasijon«.

Romanje k Materi božji na Trsat priredi »Sveta vojska« tudi letos o Binkoštih 19. in 20. maja. Polovična voznina s posebnim vlakom je dovoljena. Romarji bodo imeli tudi brezplačen izlet po morju na otok Krk in je v ta namen naročena posebna ladja. Prijaviti se je treba čimprej. Romarski list, kjer so vsa podrobna pojasnila, dobi vsakdo zastoj, če se potem romanja udeleži ali ne. Sporočite takoj svoj naslov po dopisnici na naslov: »Sveta vojska«, Ljubljana, Dunajska cesta št. 17.

Veliki teden. Novi molitvenik Mohorjeve družbe. Priredil dr. Jože Pogačnik. Cena Din 20.—

Vsaka Vigrednica ga mora imeti, da na najlepši način preživi veliki teden v svetem letu.

V R O Ž N E M D O M U

F. Gruden:

NJUNA SOBICA

Že zadnjič sem povedala, kako hitro je bilo Julki dovolj velike družčine in se je z dobro tovarišico iz tovarne preselila v svetlo in dovolj prostorno podstrešno sobico. Julka pač ni taka narava, da bi se mogla razvedriti in od celodnevne dela odpočiti v veliki družčini: še bolj izmučena in razburjena bi potem legala na skromno ležišče in nikakor bi ne mogla privabiti spanca.

Vse tiste dolge tedne v delavski baraki je sanjala o prav takšni sobici, v kakršni stanuje sedaj: ko pride domov, si na železnem štedilniku hitro pripravi tečno večerjo, kajti želodec že zelo glasno opominja. In ko še pospravi po večerji in je po tem dvojnem dnevnem delu — tovarniškem in gospodinjsem — popolnoma izčrpana, — kar nepremično obsedi na stolu poleg okna. Kako bi tedaj mogla prenašati vik in krik kopice razposajenih tujih otrok ali pa uživati ob najnovejših tečnih vaških dogodivščinah! Julka, — če bi jo vprašali, — bi gotovo dejala, da ob takih trenutkih niti misli ne. Pa vendar vidi v lončkih na oknu, da je od prejšnjega večera pognalo novo popje in da se ciklami odpira nov cvet in da drobno cvetlično zrnje v zabojčku med okni že kali. Vesela je že ob zavesti, da je minila huda zima in ni treba več hoditi na delo in se spet vračati — vse v trdi noči. Zdaj že pred mrakom povečerja, kmalu bo po večerji šla še lahko v bližnji log po rože. Ne samo, da nabere pomladnih cvetk, v ljubi božji naravi se naužije tudi čistega pomladanskega zraka in toplo sonce sije tako radodarno, kakor bi se mu smilile uboge tovarniške delavke, ki so ves božji dan priklenjene med zidovje.

Kadar se Julka takole odpočije ob odprtem oknu ali pa še celo vrne s sprehoda, takrat je spet pripravljena za vsakršno delo. Saj ona sicer ve, da se nekateri njeni moški tovariši v tovarni čisto upravičeno norčujejo iz žensk, da one niso nikdar gotove z delom ali pa z lišpom. Vendar se njej dozdeva, da ona ne spada v isto vrsto s temi sestrami po Evi. Saj vendar večkrat poseda in bere in šiva, da ne omenjam onega, kar je prvo pri praktični katoličanki: na jutranjo in večerno molitev ona nikdar ne pozabi.

Pa je vendar bilo dovolj dela, preden je iz praznega prostora postala taka prijazna sobica. In bi bilo gotovo nametano vse navzkriž, če bi ne bili s sostanovalko Jerico tako natančno premislili in pretehtali: semkaj v kot bosta postavili štedilnik; prav daleč proč, na oni konec šele postelje, da sopara ne bo preveč škodovala. In še ob steni omaro za obleko in ob štedilniku nizko polico, ki bo obenem tudi za kuhinjsko mizo in v kateri bo shranjena kuhinjska posoda in življenjske potrebščine: ob oknu pa še miza in stoli. — To vse je šele najširše delo. Potem je pa še mnogo tistih drobnih gibov, da po njih šele vsakdo lahko spozna sobico za stanovanje mladih deklet.

To je dobro, da je Julka služila pri Lovrinovih! Nekje mora pač vsakdo šolati svoj okus; na obiske pa Julka še ni mnogo hodila in dragih knjig o stanovanjski opremi tudi še ni brala — niti ne ve ne, da se dobe po knjigarnah. Morda bi tudi ona razstavila po mizi polno kipcev in fotografij; morda bi se ji brez preproste domačnosti v Lovrinovi hiši tudi zdelo lepo, ako bi po stenah razobesila cele table, sestavljene iz pokrajinskih in tudi drugačnih razglednic, potem pa bi še za vsako tablo in še stensko ogledalo — ki bi bilo nujno — zataknila ogromen šop papirnatega cvetja. Brez Lovrinove Manice bi se mladima stanovalkama morda ne zdelo tako nujno, da vsako jutro pospravita sobico in umijeta in deneta na določen prostor posodo, ki sta jo rabili pri zajutreku. Tudi umazane in zmečkane obleke sedaj ne obešata po stolah ali na žeblje, zabite v steno; takoj je treba vse osnažiti in shraniti; niti blatni čevlji nikdar ne gledajo izpod kakšne postelje.

Kadar se deklici ob večerih vračata z dela, sta tako utrujeni in potrebni miru. Zato je potrebna tolikšna preprostost in pa red, da jima je dom res potreben, prostor

kjer se oddahneta od dnevnih naporov in nabereta novih moči za prihodnji dan, ne pa da bi še mnogo trpeli s prestavljanjem različne okrasne navlake in pa z briesanjem prahu.

G O S P O D I N J S T V O

OGLJIKOVI VODANI KOT HRANILA.

Poimenovanje ogljikovi vodani obsega skupino hranil, ki vsebujejo ogljik in pa vodik in kisik v istem razmerju kakor se nahajata v vodi. Le-ti so v rastlinah v prav posebnih množinah razširjeni. Udeležujejo se prav posebno tvoritve rastlinskega telesa, t. j. staničevja, dočim pa za živalsko telo niso kot stvaritelji toliko važni. Poznamo jih kot hranila tudi pod imenom škrob in s tem tudi vemo, kakšno delo opravljajo pri sestavljanju človeške prehrane. Tu sem spadajo vse moke, mlevski izdelki, sladkor v vseh vrstah itd. Gospodinja kaj dobro ve, kakšnega pomena so ta hranila za njeno kuhinjo. Vzemimo n. pr. moko, ki jo rabimo takorekoč za vsako pripravo hrane, pa naj jo že pripravljamo na ta ali oni način. Ne smemo namreč misliti le na moko kot tako, ampak tudi na vse izdelke, ki jih dobivamo iz žita, v tej ali oni obliki, pa tudi jedi, ki jih pripravljamo iz njih. Pravijo, da se kruha nikoli ne naveličamo: večkrat vidimo, da kdo, ki je že takorekoč s svojim kosilom končal, le še z veseljem poje kosce kruha, ki ga kot dodatek pri obedu ni porabil. Tudi mesna jed se nam hitreje ustavi, a takoj nanjo še prav lahko jemo močnato jed. Imamo več vrst moke: pšenično, rženo, ječmenovo, ovseno, koruzno, proseno, riževno in ajdovo. Pšenično moko ločimo po številkah od ničle dalje, najfinejša je ona, ki je označena z ničlo, ali dvojno ničlo, najslabša pa 7 ali 7½, ki jo pa navadno porabljamo samo za živino. Tudi pšenični drob razvrščajo po številkah 1 do 4. Za fino pecivo rabimo pogosto pšenično moko, ki ji primešamo nekoliko zdroba in tako imenujemo »ostro« moko, ker se čuti res med prsti nekoliko ostra. Prav fina pšenična moka je lepo bela in vleče malo na rumenkasto. Kruh iz pšenične moke je lepo bel in visok, če je pravilno vzhajal.

Ržena moka ni tako bela kakor pšenična; zato je ržen kruh črn. Ječmenove moke ne porabljajo same za peko kruha, ampak le mešano s pšenično ali rženo; ker je črna, je tudi kruh, četudi je precej pšenične moke zraven, vedno črn. Tudi ovsena moka ni sama porabna za kruh, ampak le mešana s pšenično in rženo; je sivorumenkasta. Prav rada se pokvari in postane grenka in kisla. Kuhajo jo večkrat otrokom, zlasti takozvane ovsene krpice. Koruzna moka je porabna za koruzen kruh, ki je lepo rumen in sladak.

Iz koruze pa tudi pripravljajo debelejši in drobnejši zdrob za polento. Prosene moke za peko ne rabimo; v starih časih pa so gospodinja rabile proseno moko za izdelavo drož, ko se jih ni dobilo po trgovinah ali pri pekih kakor dandanes. Pač pa rabimo proseno kašo ali pšeno, ki jo napravi mlinar iz prosa v stopah. Riževa moka je silno fina in je v naših preprostih razmerah prav res ne rabimo; porabljajo jo za izredno fine izdelke v slaščičarski obrti. Ajdova moka je sivkasto bela in nekoliko ostra, ker ima vedno nekaj otrobovih drobcev v sebi. Ajdov kruh je zelo dober, a ga ne zna vsaka gospodinja speči. Prav spečen je zelo prijetno sladak, dasi nizek pa tudi zelo tečen. Iz ajdove moke kuhamo tudi žgance, ki so naša narodna jed s kislim zeljem. Najboljše izpričevalo za gospodinjo je, če zna skuhati dobre žgance, da se »tresejo«, ko jih postavi na mizo. Dobra moka ima lep sijaj in ne sme imeti neprijetnega okusa ne vonja. Če je na vlažnem, postane plesniva, ali se skisa. Moka, ki se sprijemlje v kepice, je slaba. Shramba za moko mora biti suha in zračna.

Testo iz dobre moke lepo vzhaja, iz slabe moke pa ne. Odvisno je tudi od tega, če je bilo žito, iz katerega je moka, čisto, to se pravi brez snetja in drugega plevelnega semena. Zato je velike važnosti vse delo na polju, četudi bi marsikdo mislil, da je pač vseeno, če se žito opleve ali ne,

lepo očisti, ko je omlačeno ali ne. Vse to delo napravi žito res prvovrstno, pa tudi moko, ki jo dobimo iz njega.

Iz moke delamo tudi testenine: rezance raznih vrst, makarone i. dr. Dobro izpričevalo za gospodinjo je, če zna vse to sama napraviti; zato le v izrednih slučajih te izdelke kupuje. Tudi premnoge druge kuhinjske umetnine moremo napraviti iz moke, bodisi kuhane ali pečene. Naša Vigred je prinesla o vsem tem premnogo zapiskov.

VPRASHANJA IZ GOSPODINSTVA

Lani sem jaz napisala nekaj nasvetov za Vigred, letos bi pa jaz prosila, če bi mi mogla dati dober svet katera cenjenih Vigrednic.

V veži imamo tlak iz takih rožastih ploščic, ki je pa že ves obrabljen in oguljen, grd. Vedno je tak, kot bi bil prav umazan, pa četudi je čist. Dokler je moker, ga je še pogledati, ko se pa posuši, je pa tak, kot prav star, izpran predpasnik. Ali mi ve katera povedati, kako in s čim bi se dal nekoliko olepšati in osvežiti, da bi imel vsaj malo leska? Prav lepa hvala že vnaprej!

Da pa ne bom čisto zastonj dobrote prejela, pa še jaz povem par reči, če bi morali eni ali drugi kdaj prav prišlo:

1. Če imaš s svežim smrekovim lesom ali koljem opraviti, imaš roke vse umazane od smole, ki se pa nerada odstrani. Vzemi si gorke vode, dobro namili in vzemi za en fižol masti, dobro zmenčaj roke, pa splakni in o smoli ne bo sledu.

2. Kadar v kuhinji rabiš samo beljake, rumenjake misliš pa pozneje rabiti, mogoče šele drugi dan, deni rumenjake prav na rahlo v skodelico in vlij nanje sveže vode, da stoji čez. To jih ohranja, da se ne obsušijo in otrdijo. Seveda moraš paziti, da se nežna kožica, ki jih drži skupaj, ne predre, ker takih ne smeš djati v vodo. Ko jih rabiš, vodo odlij, pa porabi. Tako lahko tudi narediš, če se ti jajce ubije, vendar pa ne ostane tako razdvojeno, jajce in voda, kot pa če je sam rumenjak. A. B.

KUHINJA

Velikonočni kruh. Priprava: 1 kg moke, 6 dkg presnega masla, dva rumenjaka, dve žlici sladkorja, sok in lupino od pol li-

mone, za noževu konico nastrganega oreška, nagelnovih žbic in cimeta, pest rozin, po eno žlico zrezanih mandeljnov in citronada, žlico ruma, 3 dkg kvasu, sol in mleko. Vmešaj v moko rumenjaka, maslo, sladkor, dišave, sol in v mleku vzhajani kvas, prideni toliko mlačnega mleka, da bo testo rahlo; nato ugrati v testo še ostale snovi in postavi na toplo. Ko dobro vzide napravi dva ali tri hlebčke, položi jih v pekačo na bel papir in pusti, da vzhajajo. Vzhajane zareži vsakega po sredi navzkriž, pomaži z raztepenim jajcem in peči eno uro.

V testu kuhana, odnosno pečena šunka. Očisti gnjat (šunko) in pusti, da se osuši. Med tem pripravi iz moke in mlačne vode (brez soli) voljno testo. (Za gnjat 3-4 kg je treba približno 1 kg moke). Ko testo malo počije, ga razvaljaj za pol prsta debelo in zavij vanj gnjat ohlapno in neprodirno. Ob robu testo dobro skupaj stisni, da v peči ne popusti. Nato deni gnjat v pekačo in peči v vroči krušni peči ali pečici 2-3 ure. Ko se ohladi, odstrani testo (kruh) z gnjati. Na ta način pripravljena šunka je sočna in okusnejša kakor če jo kuhamo v vodi. Skorje testa porabimo in pripravimo kakor mlince. Zrezane na majhne koščke polij z zavrelo vodo. V razbeljeno mast deni eno ali dve žlici drobno zrezanega zelenega petršilja, če je pri roki, tudi drobnjaka in zabeli napojene skorje.

Žemeljne rezine z marmelado. Obstrži skorjo po en dan starim okroglim žemljam in jih zreži na rezine. V žlici svežega (nekuhanega) mleka raztepi eno jajce, v to pomoči žemeljne rezine, povalljaj v drobtinah in ocvri na razbeljeni masti. Ocvrte rezine pomaži po eni strani z marmelado, pritisni po dve in dve skupaj, zloži na krožnik in potresi s sladkorjem.

Pečena karfijola. Osnazeno karfijolo kuhaj celo v slani vodi. Kuhano odcedi, oziroma vzemi previdno iz vode, da ne razpade in deni v pomazano skledo ali kozico; raztepi rumenjak, prideni 2 žlici kisle smetane, dve žlici drobtin in trd sneg beljaka. To vlij na karfijolo in postavi za pol ure v vročo pečico. Zraven se poda pečen krompir ali pražen riž.

Postrv ali ščuka pečena. Osnazi ribo in dobro umij, ko se nekoliko osuši, jo osoli. V podolgasto ali okroglo ponev deni par

žlic presnega masla in na koleščke zrezano čebulo, položi vanjo ribo, potresi z zrezanim peteršiljem, poskropi z limonovim sokom in peci v precej vroči pečici. Ko je riba napol pečena, jo oblij s kisló smetano (par žlic) in peci dalje. (Majhno ribo pečemo 10-15 minut). Ako pečeš ribo v okrogli posodi, zvij ribo v kolobar.

Mlečni šató. Mešaj gladko 2 jajci, 2 žlici sladkorja, dve kavni žlički moke, nato vmešaj 8 žlic svežega mleka, postavi na vroč štedilnik in mešaj dalje, da lepo naraste. — Ako rabiš za šató samo rume njake moka odpade. Mesto mleka lahko uporabiš vino ali sadjevec (jabolčnik).

VPRAŠANJA IZ ZDRAVSTVA

(Odgovarja dr. M. Justin.)

Reviča trpeča. Stara ste 22 let, iz slabokrvne družine, vedno Vas boli glava in pod očmi se Vam delajo črno-modri kolobarji, vsled katerih veliko trpite, ker se sramujete pred ljudmi, ki Vas obsojajo, češ, da ste pokvarjeni.

Vesolja nimate prav za kakšno razvedrilo, čepite le bolj doma in če pridete v družbo, Vas takoj sprašujejo, kaj Vam je. To Vam družbo zastudi in ogibate se je. Zdravnik, ki ste ga vprašali za svet, je mislil na slabokrvnost, trakuljo, gliste in slično. Gliste so res odšle od Vas, bojite se pa, da so še. Imate tudi belo perilo. Mislite, da ste pili preveč pelina, in da Vam je to škodovalo in da ste dobili vsled tega kolobarje pod očmi. K zdravniku pa ne morete več, ker Vam nedostaja denarja. Najraje bi umrli, pravite, in ste čisto obupani.

No veste kaj, radi tega Vam ni treba umreti, niti obupavati. Saj ste še mladi in v tej dobi mora človek gledati vse bolj rožnato in ne tako črno kot Vi. Le glavo pokoncu in v Vaši volji, biti vesela in zapeti in vedno peti in se smejati, je Vaše zdravje. Oni kolobarji, okoli oči — pah to naj Vas ne moti, ko boste bolj krepki in trdni — izginejo sami od sebe, so pač znak Vaše oslabelosti, slabokrvnosti, ki se na nežni podočni kožici pač najprej spozna. Gliste preženite vse, kar jih je še, saj te slabijo človeka in mu jemlje voljo. Nekaj časa po tej kuri Vam bo sicer težko, ker iztrebljenje res malo oslabi, zato bo pa potem tem boljše. In trakulja! Ta se lah-

ko spozna, če so v blatu oni beli štirivoglati podolgasti delci, če jih ni, potem ni verjetnost, da imate v sebi trakuljo in bодite mirni in ne mislite več nanjo. In, da nimate denarja. Nič zato. Koliko jih je, ki ga danes nimajo, saj smo vsi danes te sorte in to ne da vzroka, da bi bili žalostni. Ali veste, poštenost je danes revna ali zato častna. Sleparki na lep ali zakrit način, da jih zakon ne zadene, ti so bogati danes, zato pa v naših očeh ne veljajo.

Glavo pokoncu, danes in vsak dan, čisto srce je največja zakladnica veselja in to Vi imate, saj ne goljufate, saj ljudi ne preganjate, ne morite in krivice ne delate. Torej nič malodušnosti!

Suzana. Pregosta perioda Vas nadleguje vsakih 14 dni že dve leti. Zadnji mesec pa kar 3krat na mesec, sedaj pa skoro nič. Vedno Vas zebe, celo poleti, zlasti v noge, ko šivate, kar je Vaš poklic. Ponoči Vas je včasih zeblo v postelji kljub odeji in topli sobi; sedaj Vas pa trga po nogah in ste kar sitni, da ne morete biti zdrava. Napenja Vas včasih po trebuhu. Jemljete pa Franz Jožefovo grenčico za »boljšo prebavo«. In zdravnik se naj bi Vam smejal, če bi to njemu pravili. Težko čakate julija in njegove vročine.

Ste take telesne konstitucije, da se hitro redite in če prav malo jeste. To je v zvezi z žlezami, ki so v telesu in na znotraj izločajo svoje produkte, ki v celotni zvezi silno vpliva na telo. Ne morete dosti za to. Nismo vsi ene sorte. Vaša zmrzlost »cartljivost« je s tem v zvezi. Šivanje morda ne bo prav za Vas. Delo na polju, v vrtu, v prosti naravi bi bilo boljše. Franz Jožefova grenčica odvaja in — napenja; od tod debel trebuh, čez katerega tožite. Pametna vodna procedura knajpanja začeta poleti, ko je toplo in pravilno izvedena, bi Vam koristila. Začetne napake, ki jih boste storili, boste že prenesli in Vas ne smejo oplášiti. S tem si boste okrepili organizem in bo tudi mogoče perioda prišla v red. Sicer pa bo menda treba onih tablet, ki so za to. Vešč zdravnik Vam bo gotovo pravo nasvetoval. Le z zaupanjem se obrnite nanj!

DELO NA VRTU OD SREDE MARCA DO SREDE APRILA.

Marsikaj, kar bi bilo treba napraviti na vrtu že v marcu, nam je ostalo za april;

zato je treba pohiteti. Kjer nismo še posejali salate, naj se to čim prej zgodi. Dobro je, da salato sejemo v primernih časovnih presledkih in imamo potem vedno svežo in mlado salato. Sploh bi morale naše gospodinje negi salate posvečati več pozornosti. Vse poletje je ne bi smelo zmanjkati. Gospodinja pa naj bi salato tudi vedno porabljala, a ne samo kot dodatek, ampak tudi večkrat kot glavno jed, zlasti za večerje ob postnih dneh. Spominjam se, da smo pri nas doma skoroda vsak večer imeli salato za večerjo, enkrat s fižolom, enkrat s krompirjem, pa tudi samo s kruhom. In ne morem povedati, kako nas je osvežila in tudi nasitila z imenovanimi dodatki. Če si je gospodinja posejala v primernih presledkih glavnato solato, jo potem lahko presaja na vse one prostore, ki se spraznijo po raznih drugih rastlinah.

Prav kmalu naj gospodinja zasaди tudi grah. Prav lepo obrodi grah, če ga ne sadimo na velikih ploskvah, ampak na manjših gredah, ki naj bodo vsaj 3 m druga od druge oddaljene. Na vmesnih gredah naj poseje korenje, peso, nizki fižol in druge nizke rastline. Na ta način dobiva grah od vseh strani dovolj zraka in luči, kar pospeši rodovitnost. Če sadimo grah prepozno, potem raste in cvete že v prav vročem času, kar povzroča razne grahove škodljivce. Gnojitev zemlje za grah naj se nikoli ne izvrši z gnojnico, ampak kvečjemu z nitrofoskalom, ki je velik pospeševalec rasti.

Za setev rabimo najprej drobno rdeče korenje, ki ga rabimo ne samo kot dodatek k juhi, ampak tudi kot prikuho. Korenje se pripravlja na mnogovrstne načine, kar pa naše gospodinje vse premalo upoštevajo. Mlado korenje ki ga kuhaš v juhi je zelo okusno kot dodatek h govedini, obenem pa je tudi zaradi svoje žive barve lep okras za mesni krožnik. Večkrat je tudi že Vigred prinesla razne zapiske za pripravo korenja kot prikuha ali tudi samostojna jed. Vigrednice naj nekoliko pogledajo nazaj v Vigred preteklih let.

Tudi redkvice mora kmalu v zemljo. Sejati jo je treba na mehko, vlažno, gnojno zemljo zelo neredko, da potem lepše uspeva. Vse premalo vemo, da je redkvice zelo zdrava, pa najsi jo jemo sirovo ali pa kuhano.

Od zgodnjih vrst zelja je treba kmalu posaditi belo, rdeče zelje, ohrovt, posebno pa kolerabice.

Zgodnjo glavnato solato lahko zasajamo ob robu kumarnih gred. Te je treba že zdaj pripraviti z obilnim hlevskim gnojem. Dobro je tudi, če povrh potresemo nekoliko kalijeve soli, ki jo potem plitvo zakopljemo.

Grede z jagodami je treba osnažiti in tistim, katerim v jeseni nismo dali gnoja zdaj pognojiti z nitrofoskalom. Tega je treba takoj, ko smo ga potresli, zakopati z motiko.

Od poletnih cvetic je zdaj treba v zabožke vsejati cinije, astre in druge, da jih imamo potem pravočasno za presaditi. Umevno pa je, da seveda mačehe, potočnice in druge pomladne cvetice nasadimo na njihovo mesto, kakor tudi nageljne, ki smo jih v jeseni presadili in pustili kar na prostem.

NASVETI ZA HIŠO IN DOM.

Kako porabimo odpadke v kuhinji? V kuhinji se nabira vse polno odpadkov: razni olupki, neporabni ostanki jedil in drugo. To vse podeželska gospodinja koristno porabi za krmljenje perutnine. V meščanskih in delavskih gospodinjstvih, kjer teh pogojev ni, odpadke ne mečemo v smeti, marveč na ogenj, oziroma pustimo, da se, ko nekamo kuriti, v peči posuše ter jih porabimo kot kurivo.

Kako ohranimo sveže meso okusno? Sveže meso vseh vrst deni v porcelanasto ali lončeno posodo (krožnik ali skleda) in pokrij. Varno je, zavijati meso v papir ali ga polagati na desko, ker papir kakor tudi les vsrkava vlago in s tem odtegne mesu sok. — Ko pripravljamo meso za kuhinjo, ga urno operimo; nikoli ne pustimo meso ležati v vodi. Meso namenjeno za pečenje pa sploh ne umivamo, marveč ga obrišemo s suho čisto krpo. Bifteki, bržole, zrezki itd. dobe pri pečenju mnogo lepšo barvo, če meso pred uporabo ne umivamo. Ko meso pečemo ali cvremo, bodi mast vedno razbeljena; meso se takoj lepo zarumeni in ostane sočno. Solimo meso tik pred uporabo.

Zelenjad (solata, špinača, grah, fižol itd.) se ohrani bolj sveža, ako imamo spravljeno v lončeni ali porcelanasti posodi v hladnem, bolj temnem prostoru.

O NEGI ZOB

Večina ljudi se prav malo zmeni za svoje zobe; odtod tudi tako pogost zobobol in tako zgodnje uničenje zob. Pri vsch drugih boleznih mislimo, kako bi se ohranili, le pri raznih boleznih na zobeh se spominimo šele tedaj, ko so že tu. In vendar tudi zobje ne zahtevajo drugega kot snage. Po vsaki jedi je treba izplakniti usta, zvečer pa temeljito osnažiti zobe s ščetko. Seveda pa je bolje nekaj kakor nič: če kdo ščetke nima, naj vsaj s prstom in vodo temeljito vsak večer osnaži zobe. Prav zvečer priporočamo zato, ker bi čez noč razni ostanki jedi v zobeh in med zobmi pričeli gniti, kar bi se lahko preneslo tudi na zobe, ki bi tudi polagoma pričeli gniti. Zelo priporočljiva so razna čistilna sredstva, a le taka, ki niso preostra in ne načenjajo emajla. — Važno je tudi, da zob ne izpostavljam prehitri izmenjavi mraza in vročine, da ne grizemo pretrdih stvari. S tem bi nastale v zobni glazuri lahko razpoke. Če opazimo katerokoli poškodbo na zobeh, obrnimo se takoj na zobozdravnika, da se nam okvara ne razširi. Dobro je, da si damo zobe enkrat na leto pregledati in popravimo tudi najmanjšo poškodbo, četudi nas zob ne boli.

KAKO NAJ PEREMO VEZENINE?

Zdaj na pomlad gospodinja ves dom prenovi. Kar se da, vse osnaži, opere, zriiba itd. Na vrsto pridejo tudi razne vezenine, ki jih porablja na mizi, v kuhinji in drugod, da jih opere. Premnoge gospodnje pa obračajo premalo pažnje svojim prtom in prtičkom, da postanejo že po prvem perilu čisto neznatni, četudi so jih pri izdelavi stali še toliko truda.

Vezenine katerekoli vrste, bodisi bele ali barvaste, ne smemo nikoli škrobiti. Vezenine s pralno svilo na platnu ne smemo nikoli prati v velikem perilu, ker bi predolgo ležale v vodi, kar bi škodovalo barvi. Četudi je na prejci ali svili označba, da je pralna, ne smemo vezenine kuhati; namesto tega jo parkrat poparimo z vročo vodo. Barvam namreč ne smemo dati časa, da bi se razpusile v vodi. Potem je treba vezenino takoj splahniti, a ne oviti, temveč samo iztisniti. Ne smemo je tudi obesiti na

vrv, ampak raztegniti in zaviti v bel prtič. Pri tem je treba paziti, da ne leži barva na barvi; zato jo zavijemo, če ni drugače v dva prtiča, ali dve brisači, eno spodaj, drugo zgoraj. Če pustimo tako zavito čez noč, drugo jutro lahko takoj likamo, ker bo primerno vlažno.

Bela visoka vezenina (t. j. tista, ki jo vezemo, ko smo podložili z belim, tudi z belo prejico), luknjičasta in richelieu-vezenina pride lahko v veliko perilo, paziti je le treba, da je perilo že po namakanju dobro izprano, da ne pride kakršnakoli umazanija na vezenino, kjer se lahko vanjo zajé in ne bo nikoli več bela. Ne smemo je pa mencati in ovijati, kakor to delamo z drugim perilom, ampak jo smemo le stiskati. Tudi te vrste opranih vezenin ne obešamo, ampak zavijemo v prtiče, kakor smo prej povedali. Tudi to vezenino likamo na narobni strani in moramo paziti, da nam je likalnik ne raztrga. Vedeti pa moramo tudi to: čim gostejša je vezenina in čim bolj je bila pri vezenju podložena, tem mehkejša naj bo podlaga, na kateri likamo, da vse oblike vezenine lepo izstopijo in jih likalnik ne potlači ali raztegne. Likarica mora tudi vedeti, da mora blago z levo roko vedno po niti natezati, ne pa po oblikah vezenine. Na ta način se nobena vezenina pri likanju ne bo pokvarila, nasprotno vezenina, ki pri pranju in pri likanju z njo pravilno ravnamo, bo po vsakem perilu lepša in bomo imele ž njo vedno novo veselje.

KOLIKO NAJ SOLIMO NAŠE JEDI?

Iz zdravniških krogov je prišla pobuda, naj bi gospodnje ne solile toliko vsakdanjih jedi. Preveč soli škoduje človeškemu telesu, ker rabi vsak dan le par desetink grama soli. Težava je seveda, družino, ki je navajena do sedaj na obilno soljenje, — saj vemo, da zlasti moški še na mizi radi jedi prisole, — kar naenkrat tega odvaditi. Vendar naj bi vsaka gospodinja polagoma vendar začela tu z »redukcijo«. To se ji bo najmanj opazno posrečilo, če zelenjad kolikor mogoče malo kuha, da ostanejo v nji vse hranilne snovi. (Glej zadnjo Vigred!) Važno je tudi, da jedi solimo, kolikor se da pozno, najbolje preden jih damo na mizo.

DOBRE KNJIGE

Mohorjeva družba je nedavno praznovala lep jubilej: izdala je poleg rednih in izrednih publikacij 60. zvezek svoje »Mohorjeve knjižnice«. Ker pogosto prihajajo vprašanja, kje bi se dobila ta ali ona knjiga, prinašamo danes celotni imenik. Udje Mohorjeve družbe imajo pri teh knjigah popust.

(Cene v oklepaju za vezane.)

A Remec: <i>Užitkarji</i> (v ponatisu)	
Platon: <i>Sokratov zagovor</i>	20 (28)
F. Kotnik: <i>Storije</i>	20 (28)
Bar-Hybašek: <i>Križev pot</i>	20 (28)
Tolstoj: <i>Knez Serebrjani</i>	40 (56)
Jaklič: <i>Zadnja na grmadi</i>	20 (32)
Vadnjal: <i>Otoški postržek</i>	12 (24)
Tominec: <i>Sonce in senca</i>	20 (32)
Pengov-Ratajec: <i>Kemija</i>	16 (24)
Pregelj: <i>Božji mejniki</i>	16 (20)
Niccodemi: <i>Učiteljica</i>	8 (16)
London: <i>Krištof Dimáč</i>	32 (44)
Kmetova: <i>Sv. Frančišek</i>	36 (48)
Dickens: <i>Božična pesem</i>	12 (20)
Malešič: <i>Kruh</i>	28 (40)
Steska: <i>Slovenska umetnost</i>	40 (52)
Lagerlöf: <i>Kristusove legende</i>	24 (36)
Bertelli: <i>Jurček-Kozamurček</i>	24 (32)
Lichtenberger: <i>Moj mali hlaček</i> —	(24)
Pirjevec: <i>Slovenski možje</i>	40 (52)
Orczy: <i>Za Cezarja</i>	36 (48)
Malešič: <i>Živa voda</i>	20 (28)
Jeglič: <i>Naše prijateljice</i>	36 (44)
Turšič L.: <i>Tiho veselje</i>	24 (32)
Kranjec S.: <i>Kako smo se zedinili</i>	8 (16)
Jalen J.: <i>Ovčar Marko</i>	36 (52)
Pregelj I.: <i>Peter Markovič</i>	20 (32)
Savinšek: <i>Grče</i>	16 (24)
Bradač: <i>Palček</i>	16 (24)
London: <i>Kralj Alkohol</i>	28 (44)
Brieux: <i>Rdeča suknja</i>	20 (32)
Albanov: <i>Med življenjem in smrtjo</i>	36 (48)
Magajna: <i>Primorske novele</i>	16 (28)
Brecelj: <i>Knjiga o zdravju</i>	52 (68)
Scoville: <i>V samotah pragozda</i>	24 (36)
Skolaster-Kmetova: <i>V oblasti čarodejev</i>	36 (52)
Bolhar A.: <i>Matí</i>	16 (28)
Seljak: <i>Kamnarjev Jurij</i>	28 (44)
Bordeaux-Hafner: <i>Zametene stopinje</i>	36 (52)
Bridges: <i>Jetnik v gorah meseca</i>	20 (32)
Jeglič: <i>Okrasne spenjavke</i>	28 (40)
Grafenauer Milica: <i>Iz duhovnega življenja družine</i>	24 (36)

<i>Trdi orehi in smehi</i>	20 (32)
Terseglav: <i>Med nebom in zemljo</i>	20 (32)
Brinar J.: <i>Kosmatin</i>	20 (32)
Jalen: <i>Bratje</i>	20 (28)
Dragaš: <i>Otrok v predšolski dobi</i>	44 (56)
Magajna: <i>Gornje mesto</i>	36 (52)
Rožencvet: <i>Pravljice</i>	16 (28)
Dörfler-Pucelj: <i>Krivični vinar</i>	52 (68)
Magajna: <i>Bratje in sestre</i>	24 (36)
Holeček: <i>Ohijesa</i>	28 (40)
L. E. - J. P.: <i>Irska</i>	20 (32)
Minclov-Vdovič: <i>Ko so hrasti šumeli</i>	40 (56)
Bevk: <i>Veliki Tomaž</i>	28 (44)
Kunaver: <i>V prepadih</i>	24 (36)
Zupan: <i>Kako Lenka svojega brata pesnika Prešerna opisuje</i>	16 (24)
Dörfler-Pucelj: <i>Mutasti greh</i>	12 (26)
Husova: <i>Njene službe</i>	16 (28)
Deželič-Golobič: <i>Kragulj</i>	28 (40)

Salezijanci na Rakovniku izdajajo vsak mesec v tekoči vrsti male knjižice pod naslovom »Knjižice«. Zbirka a izhaja v začetku vsakega meseca in govori o veri. Zbirka b pa izhaja sredi meseca in govori o življenju. Naročnina na 1 izvod: začne se lahko s katerikoli mesecem, za obe zbirki (24 štev.) staneta letno Din 24. — Ena zbirka (12 štev.) stane pa 12 Din na leto. Naročnina na vsaj 10 izvodov: Se lahko začne in ustavi s katerikoli številko. Pri vsaki številki se sme spremeniti število naročenih izvodov. Izvod stane 0,80 Din (s poštnino vred). Plačevanje se vrši v poljubnih obrokah. Vsem Vigrednicam je znano, da so knjižice, ki jih izdajajo Salezijanci res bogate po vsebini in lične po obliki, in bodo gotovo te knjižice rade naročale, zlasti zaradi tega, ker so Vigrednice tudi v svojem duhovnem življenju vse obrnjene v eno smer in jim bodo prav te knjižice v veliko pomoč v duhovnem napredku. Doslej so izšle: »Srečno pot!«, *G. M. B. in »Zakaj zlo?«* itd. Posebnost knjižic je, da slonijo na širiteljnih in ne na naročnikih. Vsaka Vigrednica naj postane širiteljica! Od vsake naj sprejme knjižico veliko število ljudi in je še najboljše, če niso vedno isti. Najvažnejše je, da jih je vsakikrat več. To bo namreč poseben način K. A. Vigrednic, da bodo širile z dobrim tiskom tudi svete in plemenite ideje, katerih nositeljice so prav te knjižice. Vsaka Vigrednica naj takoj poskusi.

AKO GRE ZA ZAVAROVANJE
pride v poštev le

V z a j e m n a zavarovalnica

V LJUBLJANI, Miklošičeva c. 19

1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonovi.
2. doživetje, smrt, rente in dete v vseh možnostih; posmrtninsko zavarovanje »Karitas«.

Zavarujte sebe in svoje imetje
edino pri naši domači
slovenski zavarovalnici.

»Dekliški oder«

V založnistvu Vigredi je petero zvezkov Dekliškega odra, ki vsebujejo nastopne igre z ženskimi vlogami:

II. zvezek: PASTORKA. Drama v petih dejanjih.

SESTRI. Božična slika v enem dejanju.

ŽIVELA TELOVADBA. Vese-
loigra v enem dejanju. Cena
Din 12.—

III. zvezek je posvečen materinskemu
dnevu in vsebuje 19 deklamacij
za materinski dan in kratke
prizorčke:

**POTRPETI JE TREBA Z
OTROKI.**

PISMO

MATERIN ZAKLAD

MOČNA MATI

MATERINSKA LJUBEZEN

Cena Din 10.—.

IV. zvezek: vsebuje 5 daljših in kraj-
ših iger namreč:

ZA SREČO. Igra v treh de-
janjih.

ANGELA. Božična igra v pe-
tih slikah.

URE NA RAZPOTJU. Prizor
za Silvestrov večer.

PAMET JO JE SREČALA.
Burka v treh dejanjih.

KAKOR VIDITE... Veselo-
igra v štirih slikah. C. Din 16

V. zvezek: SV. ELIZABETA. Igra
v petih dejanjih. Cena Din 7.—

VI. zvezek vsebuje tri igrice:

**ZADOVOLJNOST OSREČU-
JE.** Božična igra v enem de-
janju.

GRBAVKA. Misijonska igra.

PRED JASLICAMI. Božična
igra v dveh dejanjih Din 7.—

Z A L O Ž B A V I G R E D I

Ljubljana, Masarykova 12.

Vigred 1929, 1930, 1931, 1932, 1933
à Din 25.—

Med pomladjo in poletjem. — Din 10.

Mati vzgojiteljica. — Din 16.

Henoh Arden. — Din 8.